

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Melih Ergen

TÜNEL

Melih Ergen

TÜNEL

TÜRK YAZARLARI

ISBN 975-510-763-0

© Melih Ergen / Can Yayınları Ltd. Şti. (1997)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Eko Basımevinde basıldı. (1997)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://rantey.org>

İÇİNDEKİLER

Önsöz Yerine: Ölüme mi, Hayata mı?	7
O An İşte, Şimdi!.....	13
İhsan Bey Ne Zaman Öldü?	21
Tünel	41
Kırda.....	69
Ağla Sevgilim.....	81
Aşk	87
Uyku	91
Yazarın Ölümü.....	99

ÖLÜME Mİ, HAYATA MI?..

Her ölüm, bir başka ölüm müdür? Her ölümün bir kez olması, onu ötekilerden farklı ve biricik mi kılar?

Her ölüm, hele yakınlarımızın ölümü hep erkendir ve biz bu acıyla epeyce özel bir yerde tutup (bulup) kendimizi, neden kuşku duyarız matemimizi paylaşanların yakınlığından, 'Bu yalnızca bana ait, bir ben bilirim bunu,' diye diye? Bizi, bir an ötekilerden ayıran duyduğumuz o acı mı, yoksa kendi ölümümüzü de anlamaya başlamanız mıdır ilk kez? Bütün ölümler aynı ise neden kendi ölümümüzü öğrenip kavrayamaz, anlayıp kabullenemeyiz böylece?

Doğru, doğada ölüm yalnızca insana ait; bir bilgi olarak ölümü bilincinde tuttuğu için. Bir yandan da bilincinin ötesine ittiği, ötelediği için kendinden hep.

Yeryüzünde insanlığın tek sırrı olan ölüm, gerçeğini yine insanın kendi hücrelerinde saklıyor, –kovsak da– her an bilincimizde taşırken ve gitgide daha yakınına sokulurken onun, her ölümde, bize en yakın ölümlerde, bu dünyada dışsal ger-

çeklik olarak ne varsa saydığımız, ne varsa yaşam kaygısıyla bizi kuşatan, hepsinden bir an uzaklaşıyor, hayatın ve birbirimizin karşısında savunmasız kalmalarımızı umursamaksızın o anda paylaştığımız ya da en çok o anda paylaştığımız sandığımız ortak duygumuzu keşfediyoruz: Çaresizlik! Kimi zaman uzaklaşıp bu yakınlıktan, 'Bu bana ait, en çok ben bilirim bunu,' diye kederle mırıldansak da... Biz birbirimizi, duygudaşlığın da ötesinde öteki ölümlerin birleşe birleşe 'bir' olduğu ölümlerden anlamaya çalışıyoruz. Deneylerimiz çoğaldıkça artık biliyoruz ki, o âna değin üstü özenle örtülü, karşısında bilinçdışı bir savunmayla sus pus olunan ölüm, birazdan bütün yalınlığıyla, iç burkutan doğallığıyla, bütün doğal saflığıyla açılacak ve boş bir çaba olduğunu bilsek de biz, kendi ölümümüzü, ötekinin ölümüne eklenerek, birbirimizin ölümlerine sığınarak anlamaya çalışacağız. Umutsuzca olsa da. Hep bileceğiz çünkü, bu sırrı öğrenip kavradığımız anda artık anlatma-aktarma olanağımız kalmadığını, ölümü kendi deneyimimiz dışında öğrenme şansımızın olmadığını; insanın tek başına kalarak öğrenebildiği tek evrensel 'hal' olduğundan bunun ve öğrenildiği andaki çaresizlikten, önemi kalmayışından artık.

Ben de birçok insan gibi birden fazla ölümün yanında 'yaşadım'; hem kendi 'ölümlerimin' hem tanıdıklarım ve onların ölenlerinin yanında. Hele beklenmeyen ölümlerde -kaza, intihar- bildik cümlelerle karşılaştım; açık ya da örtük başkaldırı-

larla: ‘Ben ne yapacağım şimdi?’ ya da ‘Bilmiyorum!’ ifadesiyle en çok.

‘Ne yapacağım’daki gizli öznenin kimseyi yanılttığını sanmıyorum, geride kalanın bu duygu karşısındaki çaresizliğini vurgulayışı açık; ancak ‘Bilmiyorum’ da gerçekten bilinmesi gerekenin bilinmezliği değildir kastedilen, şaşkınlıksa hiç değil; bilinmeyenin öğrenilmeye başlanmasıdır ilk kez. Anlatılmak istenen, o ânın dışındaki bir âna ilişkin vaatlerde bulun(a)mayarak, yarına yönelen bir kaygının ‘değersiz’liği veya önemsizliğine ilişkin kavrayışın belirmesi ve bunun böylece ilk kez ifade edilerek ortak bilince sığınmak isteğinin açığa çıkmasıdır: ‘Yarın yokmuş!’

Zaman ve zamanlar içinde (geçmiş, an, gelecek) seyreden erk kaybolmuştur. Geçmiş, şimdiki zamanda yaşandığından mı yoktur, şimdiki ânın geleceğe ilişkin vaatlerinin kaybolmasından mı?

‘Ölenler geride kaldı, yüzümüzü geleceğe çevirmemiz gerekiyor!’ Hangi geleceğe, gerçekten öyle mi acaba? Geçmişin, şimdinin ve geleceğin içinden kim geçebilmiştir kıpırdamaksızın; her an bir hiç olacağımızı, bir ânın bize ait olmadığını bilip dururken, hızla gelip geçen şu andan nasıl kuşku duymayız? Kaybolan zaman mı, biz miyiz? Bize ait olmayacak zamanlara belki küçük bir leke bırakmak isteyerek, sonsuz zamanda dolaşsın dediğimiz gölgelerimize sığınarak yalın ölüme, sonsuz huzura doğru yürümekte değil miyiz hep?

Oysa ölüm karşısındaki ‘acz’, zaman gibi iktidarı da yok sayan ussal bir seçim olabilirdi. Nice

mistik inançlara sahip olanlar gibi en azından ölü-
mü de yaşam kadar sevebilseydik, erk'i önce ken-
dimizden, sonra da hayatın her alanından uzaklaş-
tırıp –belki de böylece sönerek her türden devlet-
'dış' dediğimiz dünyayı da kendimizin kılar, içsel-
leştirir ve geride bir tek aşkı bırakabilirdik; yani
ölümün öteki yüzü, güzel yüzünü! Aşk ölümün
öldüğü yerde aransa da, aynen ölüm gibi bizi dış-
sal gerçeklerden koparıp bütün benliği sonsuza
uçuracağından...

Ancak ölümün yanında kavranılan ve gerçek-
ten ussal olan bu sonuca göre devinmek yerine,
trajik olan, bu soylu ve huzur veren duyguyu –ye-
ni bilinci– çabucacık unutmak değil midir, dış
dünyada bize 'gerçek' olarak belletilen verili alan-
daki sanallığa kolaycacık kapılıvermek? Dünyanın
zaman ve erkle kuşatılmış olmasını her fark edişi-
mizde, bir kez daha onu yenemezken üstelik, hep
onunla boğuşmakla geçmiş olan tarihin teslim
alınmasını her gün, bir daha, yeniden yakınlarımızın
ölümlerinden mi ummalıyız? İnsan olmak bu
dilekle bağdaşmıyorsa, insan neden ölümü tarih
boyunca cebinde taşımaktan ürktü, neden becere-
medi 'iktidarsız' kalabilmeyi; tek göstergemiz, tek
ölçütümüzün ölüm olduğunu hep unutarak? Ölüm-
den çok yaşamdan korktuğu için mi, yoksa
bilse de bilmek istemeyerek asla ve zor olanın ya-
şamak olduğunu itiraf etmeyerek...

Öte yandan her yaratı, gizli ya da açık, sürekli
tekrarlansa da hep sona yönelen doğanın devini-
mine karşı bir başkaldırı, olmayacak zamanlara

gönderilen bir iz bırakma güdüsü taşır. Bu yüzden hele sanatın, sanatçının başı hep derttedir ölüm kavramıyla; kendilerini doğa –ölüm– karşısında egemen kılmak, kendilerinin dışında akan zamanda da var ederek kendilerini ölümü yenmiş olmak, ama yine de çaresiz kalmak bu duygu karşısında... Ve bu duyarlılığın gelişkinliğiyle çaresizliği cesaretle itiraf ettikleri için; böylelikle onlardan öğrendiğimiz için en çok: Öteki hayatlar da ölüm karşısında aynıdır! Her ölüm bir başka ölüm olsa da, biricik olsa da, yaşanmış ve bitmekte olan hayatlarımız zaman içinde aynıdır.

Böyle de olsa, ne denli anlaşılır gözükse de, bir başka, bir başka, sonra bir başka ölüm bütün çabaların anlamını bozuyor, iyiden iyiye geçersizleştiriyor, anlamayı da anlatmayı da sonunda. ‘Bilmiyorum’un alt metni berraklaştıkça ortak çaresizliği de aşan bir durağanlık çöküyor ruha; usa da. ‘Anlamı yok!’ Her ölüm biraz daha eksiltiyor bizi, biraz daha sakatlıyor ruhumuzu. Şimdi mezarlıklarda artan tanıdıklarımız bütün yeryüzü tarihine yayılarak çoğalıyor; Hayyam, Proust, C.Süreya, annem, O.Atay, Rilke, Aykut iş arkadaşım, çocuğum oğlum, az ötede Mozart, F.Kahlo, C.Camille, Nazım, şurada ben ve tabii ki biraz sonra da sen...

Boş sözler mi, nereden bilebilirim; belki de doğru sözler şunlardır: B.Karasu, ‘Bir başkasını veya kendini öldürmek, herkesin başına gelebilecek bir kazadır,’ demiş. İyi ki demiş; ölümle kavrayarak hayatı, cebimizden hiç eksik etmeyerek ölü-

mü, şimdi, tam da şimdi gerçekleşen –sanal– dünyanın peşine düşme zamanı gelmiştir belki de, kimbilir?

Ölüm yalnızca biyolojik bir olay değil, hep bir ucu açık kalan metafizik bir kavram olduğundan, üzerine söylenecek sözler hep eksik kalacağından ‘eksiköyküler’ adını verdiğim, tematik birliği ölüm de olsa yaşamı sorgulamak isteyen ‘eksiköyküler’ içindi bunca söz.

Ocak 1997
İZMİR

O AN İŞTE, ŞİMDİ!

Konuşamıyorum şimdi, konuşula konuşula eskimiş, akmış, pelteleşip çürümüş k'lar çıkmıyor ağzımdan, ç'ler de, kendiliğinden sökün edip misinaya dizilen boncuklar gibi dudaklarıma yerleşen u'lar, ö'ler, sonra yan yana gelip anamlanarak dudaklarımdan boşalan, eşsiz bir uyumla tınlayan t'ler, u'lar çıkmıyor artık; şimdi başımda duran bunca insanla, bunca insan da yok artık, teker teker boşaltıyorlar odayı, dönüp son bir kez sanki, derin bir kederle bakıp eğik, benim artık ağzımdan çıkmayan ü'leri, y'leri, z'leri küçülte küçülte yaşlı mırıltılarla terk ediyorlar odayı ve ben onlarla kurduğum kabile dilimin b'lerini, i'lerini, r'lerini böylece yitiriyorum, bir an seslenmek istesem de arkalarından b... i... r... a... n..., onlar birbirlerine yaslanıp sarılıyor, çıkıyorlar; oda sessiz, benim ağzımdan ise yalnızca bir hiçlik çıkıyor, çıkıp odanın boşalan, boşaldıkça büyüyen boşluklarına yerleşip genişliyor, -kederli miyim?- dört bir yanıma sararak ağzıma, ciğerlerime, içime dolup göğüs kafesimi şişiriyor, son bir nefes gibi çıkıyor hiçlik ağzımdan,

odanın dört yanını sarıyor, yayılıyor, –hayır kederli değilim– duvarlarda, perdelerde, tavanda titrek görüntüler bırakarak gidenlerin son gölgelerine ekleniyor, silikleşiyor, önemsizleşiyor; gidenler de önemsizleşiyor böylece, kendi iç dalgalarıyla, artık anlayamadığım dilden mırıltılarına yaslanarak, nedenini bilemediğim başka bir heyecanla uzaklaşıyorlar benden, 'sense gitgide içimde yayılan hiçliğin dinginliğiyle uzaklaşıyorum onlardan, karıştığım dingin karanlığın boşluğu içinde a'sız, p'siz konuşabilmenin tembelliğiyle yalnızlaşıyorum, biliyorum ki ağzım da yok artık, kolum bir başkasının kolunda gömülü, bacağım da; onlar uzaklaşırken baş başa kaldığım hiçliğin p'siz, a'sız, en çok da kolsuz bacaksız karanlık boşluğunda tembelce yüzüyorum; hiçliğin ve tembelliğin hafifliğini yalnızca ağzımdan değil, göğsümdeki kılardan, uzamış sakalımdan, çukurlaşan göz boşluklarımdan da nefes nefes boşalırken duyuyorum somut, hiçlik beni bir kuş hafifliğiyle yukarılara, en yukarılara kaldırıyor, uçurup yükseltiyor ve bir tek beni kaldıran bu büyümlü mıknaşsın gücüyle yerçekiminden uzaklaştıkça ben, yeryüzünde bana ait ne varsa, ne kalmışsa benden geriye, hepsini çekip yapııştırıyor bana şimdi bir bir, beni bütünlüyor, hiç olmadığım kadar kendim kılıyor, sonunda hep özlediğim tek bir ben oluyorum, ilk kez her yanımla oluşup yekpare görüyorum kendimi, hayatım boyunca ilk kez; sonra birden yükseldiğim en üst noktadan bırakıveriyor beni, fırlatıp atıyor, büyüdükçe büyüyen sonsuz bir karanlığa

bırakıyor, külçe gibi düşüyorum, yatağın en dibine, çarşafın kırıksıklıkları arasından en diplere doğru sızıyorum, eriyip gidiyorum, benden hiçbir şey kalmıyor geriye, yatağın üstünde bir ter yalnızca, yalnızca bir ter ve terden yayılan kokum kalıyor, bir tek bu koku hatırlatıyor şimdi benim burada olduğumu, ter bile değil, bir tek terden kalan kokuyla giriyorum bilinçaltlarına onların, artık benim ben olmadığımı, orada olsam da yalnızca bir koku olarak kaldığımı anlıyorlar onlar da, böyle anlamak istiyor; akıldan çıkıp fark edemedikleri bir kokunun bilinçaltlarına aktardığı davranışla devinmek, kendi köşelerinde kalmak istiyorlar, yalnızca onlara ait olan köşelerden, artık benim hiç anlayamayacağım bir dilden mırıldanarak, kendi kaygıları, kendi tasarıları, kendi kurguları ile kalıyorlar; kendilerinin yarınlarına saklanarak, bu kokuyu unuttukça tek bir akıl haline gelerek, kendi ortak köşelerinde sakladıkları varlık nedenlerinde ortaklaşarak, bu kokuyu ancak kendi hayatlarında duyacakları âna kadar unutmak üzere gidiyorlar; bense bunun sonsuza kadar tekrar edilen bir sır olduğunu bilmenin ayrıcalığıyla, bu ayrıcalığın bana kazandırdığı erkle, bu erkin onların üzerinde kurduğu egemenlikten kendime olgun sessizlikler çıkartarak uzaklaşıyorum, sessizliğimin gücüyle ürkütüyorum onları, sessizliğim odanın çeperlerini hiçlik gibi sarıyor, bir duvardan ötekine çarparak dağılıyor, dağıldıkça çoğalıyor, amip gibi tekrarlayarak kendini büyüyor havada,

benim sessizliğim benim olmaktan çıkıyor, beni de sarıyor, bu sessizliğin içindeki hiçlikle buluşuyor yeniden, bütün hayatımı saran sessizliğin gücü hiç oluyor bir anda, üstümde dolaştıkça gönüllü olarak terk ettiğim erkin boşaldığı yerlerine giriyor, tembelliğin yarattığı huzurla yerleşiyor, tek bir kirpiğim bile kımıldamak zorunda olmadığını bilmenin iç rahatlığında ve kapanıyor gözlerim yavaşça, kollarımdaki benler devinimsizlikten beslenip büyüyor, kıllar kendi halinde uzuyor, tırnaklarım da öyle; kilometrelerce uzaktaki rüzgârlı dağın en ucundaki lekeli kayaya dönüşüyorum o zaman, yönsüz silik damarlarında yüzyılların okunduğu eski bir taş oluyor, cansız kıpırtısız taştan bir taşla dönüşüyorum dağın ucunda, kaç zaman uğuldamış rüzgârların çarpa çarpa yontup yorulduğu kendi taşımın artık esmeyen rüzgârı oluyorum, oluyorum da böylece rüzgârı dinmiş bir dağın kayıtsız taşı olarak duruyorum tek başıma, öyle bir başıma kalıyorum ki, dağın kalan cansızlığı da uzaklaşıyor yanımdan, çok daha büyük, çok daha görkemli bir başka cansızlık kalıyor geride, yer gök cansızlık kesilmişken, bir kaya, kayada bir damar bile olamıyorum ben artık, cansızlığa karışıyorum, hücrelerim ırıyor, damarlar içten içe parçalanıyor, taş parçalanıyor, susan organizmam cansızlığın içinde dağılıyor gözle görülemeden, cansızlık ve ben bir bütün olarak yayılıyor yer-yüzüne; damla damla cansızlık diye düşüyoruz, dalga dalga cansızlık diye yayılıyor, an an can-

sızlık diye büyüyorum, anları büyüttükçe bugüne, sonraya, yüzyıllara da cansızlık olarak bulaşıyoruz; düştükçe, yayıldıkça, büyüdükçe, bulaştıkça korkutuyorum onları, korkup kaçıyorlar onlar istemesem de, ürküyorlar, cansız uzanan bedenime eğilip bakmaktan, bunu çok isteseler de bir an beni kendileri sanmaktan korkarak, son bir kez nefesimi duymak isterlerken, ama korkarak yine de bundan son bir kez gözlerime bakıyorlar; kendi sessizliğim içinden, hiçliğim, cansızlığım içinden izliyorum korkularını, kaldırırsam açılacak gözkapaklarım biliyorum, üşenmesem dönecek başım yana, istesem kalbim yorgun atacak; ilk kez bir şey yapmış olmak zorunda olmamanın rahatlığıyla, gevşek bir yorgunluğun kayıtsızlığıyla bıkkın, ilk kez kendim için bir şey yapmamış olmanın anlamıyla, bir şey yapmış olmanın gerekmezliğiyle, ilk kez anlamlı gelen hiçliğin anlamsızlığıyla öylece duruyorum orada, onlar için anlamsızca durmuş olmanın da bir anlamı olacağını hiç düşünmeden, hiçbir anlam yüklemeden kendi duruşuma ya da bunu kendime bırakmamın, ilk kez bunun kendimde kalmasının iç huzuruyla duruyorum; artık kendime kalanlar içimi acıtmıyor, paylaşılmayan, paylaşılmayacak tek sırrın önemsizliğiyle, söylene-meyecek tek gerçekliğin benim için de anlamı kalmamasının içimi sardığı rehavetle duruyorum, bana eklenen bu son ve tek an ile ne anlamlandırabilirim artık, ne de çoğaltabilirim bu ânı, karıştıığım hiçliğin içinde neler anlam kazanmışsa şimdiye ka-

dar hepsinin yok olduğunu, önemsizleştğini, anlamsızlığın da anlamını yitirdiğini görüp çözüyorum bu anda; önceleri hiç anlayamazken bunu, şimdi daha da çok bilemez hale geliyorum onların korkularını, oysa korkuları korkutmuyor, kederleri kederlendirmiyor, bir bir gitmeleri yalnızlaştırmıyor beni; yanlarında götürdükleri z'lerini, v'lerini bilemez oluyorum, duaları duyulmaz, törenleri kavranamaz oluyor, ayetleri uçuşup gölgeler gibi titreştikten sonra yok olup gidiyor onlarla birlikte, kapıyı iterseler açılacak gibi olan bir ânı da götürüyorlar yanlarında, bu an da hızla eksiyip geride kalıyor, bu ânın içinde arkalarından 'bir an' diye seslenmek istemiyorum bir daha, kedersizleştigimi de bu ânın içinde anlıyorum, bilemiyorum ama, onlarla hangi harflerden bir dil kurmuş olduğumu unutuyorum, gidip gitmediklerini bile, boşluğa dikilmiş gözlerimi eğilerek kapatan elin yumuşaklığını, şefkatini, acısını, daha bir önceki anda bana geçmesini dilediğim kederin, üstüme yayılan bir çarşaf gibi örtülmesini duyamaz oluyorum, kederin kimi sardığını bilemiyorum, önemi de kalmıyor, bir tek ben kalıyorum yapayalnız; yalnızlığımın, hep peşinde koşa da ele geçiremediği özgürlüğü ışıktan bir yontu gibi üstümde yükselttiğini görüyorum, ayakucumda ısl ısl yükselen özgürlüğün –bir tek sevişirken özgür kalabilir insan ya da özgür duymadan kendini sevişemez– sonunda kendini yaratan bu mutlak yalnızlığa, kendini doğuran bu rahme şükranla göz kırptığını gö-

rüyorum muzip; sevişmenin, yalnızlığın, özgürlüğün aynı şey olduğunu öğreten uykunun derinliklerine çekiliyorum yavaş yavaş, yarı yarıya sevişiyor, yarı yarıya uyuyorum, işte şimdi ilk kez, yalnız ve özgür!

İHSAN BEY NE ZAMAN ÖLDÜ?

Onu daha önce hiç böyle görmemiştim doğrusu, o sabah oldukça tuhaftı; derin bir uykuda olan öteki İhsan Beyden usulca sıyrılmış ve bütün geceyi önünde geçirdiği pencereye giderek, perdeyi çekip sokağa bakmıştı. Uyuyan İhsan Bey duymasa da ben duymuştum; kornişler şıkırdamıştı, yani tek bir İhsan Bey gibi gelmiş, orada bir süre durup sokağa bakmış, bir tuhaf durmuştu pencerenin önünde.

Sokak boş ve ıslaktı. Yağmur, öyküye denk düşsün diye hâlâ yanan sokak lambalarının üflediği mavi dumanların içinde toz toz dağılıyor, geceböcekleri gibi yanıp sönerak çiseliyordu.

Giysi dolabının üstünde bulduğu valize, sağa sola saçtığı eşyalarını, hayır, yalnızca deri kaplı bir defterle, kabartma kapaklı albümü koymuş, çıkmıştı evden; not bırakmamış, dönüp uyuyan İhsan Beye bakmamıştı bile, kapının kilidini tıkırt, süzülürmüşü dışarı. Ben de peşinden...

Limana yürümüşü; pavyonların, sabah çorbacılarının, marullu sandviç satan büfelerin olduğı yere doğru değil de, onun önündeki sokaktan, geç

orayı, cam duvarlı yeni oteli de, hemen limana doğru; rıhtımda duran iki mavna arasındaki loş boşlukta dikilmiş, sonra da elindeki valizi limanın gri sularına fırlatmıştı; su durur mu, valizi hemen-
cecik yutmuş, sonra da beyazlanıp halkalanan gö-
beğinden çalkalana çalkalana yeniden kirlenmişti,
bir şey olmamış gibi.

İhsan Bey hayatının özetini atıvermişti sanki
kirli sulara da, hayatında ne kadar kirlenmiş saydı-
ğı şey varsa hepsinden kurtulmuş, serin sular dö-
künüp ferahlıklar doldurmuş içini ve öyle yürü-
meye başlamıştı yeniden, kuş gibi; ben de hep pe-
şinde.

Bak işte, o sırada sönmüştü sokak lambaları ve
bir daha hiç boş bulamayacağı sokaklardan hınç
alırcasına geçmişti bir belediye otobüsü; ortalık
bir anda uğuldamaya başlamış, biz de şangır şun-
gur kepenk açan kuyumcular çarşısını, bürümcük,
baharat, züccaciye, balık ve incik boncuk düğme
satan dükkânları birlikte geçmeye başlamıştık sa-
bahın ilk saatinde. Hay Allah, kaç zamandır gel-
meye gelmeye özlemişim; çarşı içlerinde, sebil baş-
larında, vitrin önlerinde aylak aylak gezinip dö-
nerciyi pizzacı, taskebaplar yediğim aşçıyı da ham-
burgerci gördüm diye üzülüp dururken İhsan Beyi
gözden kaçırmayayım mı sana, tüh; durur mu o
da, doğru taş hana tabii.

Belliydi, İhsan Bey bugün biraz tuhaftı, valizi
atıp kurtuldu sansa da belleğinin albümleri bir bir
açılıyordu ya yol boyunca, ille de gidip taş hana,
okuyacaktı yine o defteri; çaresiz. Taş han da kırk

yıllık dostuna kapılarını şingır mıngır açmış, badalanıp silikleşmiş, kireçle örtülmüş kabartma desenlerinin tam ortasındaki ‘1856’ diye kararan tarihiyle gülümseyivermişti o zaman. Bense dolanıp duruyordum; çarşı içlerinde, vitrin önlerinde, sebil başlarında.

Taş hanın avlusundaki ‘Havuzbaşı Çayhanesi’nin kambur sahibi, küçüle küçüle kuş kadar kalmış bedenini güçlkle sürükleyen çelimsiz bacaklarından yakınarak, şu yağmur, berbat ediyor, ne sırt ağrısı ne bel, ille de sağ bacadan kalça üstüne dolanan siyatik, mübarek turist, sabah akşam çay götür, kahve getir, bacak mı kaldı yürüyecek, yıllar yılı görüp tanısa da İhsan Beyi, ilk kez gördüklerine baktığı kayıtsız gözlerini büze büze, ‘ne isterdiniz beyim’, kaynamış kahvesini getirmişti İhsan Beyin. Alışıktır İhsan Bey, hiç alınmaz Emin Efendiden, bir hal hatır sorsun, bugün nasılsınız desin, çoktandır görünmüyordunuz, yine mi o defter, allaşkına ne yazar durursunuz o deftere, hayır sormasın, rahat eder böyle, alıp alıp başını rahatça dolaşır deri kaplı defterin eciş bücüş anıları arasında da, kendi başına kalıp yazıp çizsin ister sümbüllü deftere, geçip gitmiş sisli hayallerini.

İlle de çocukluktan başlar ne varsa, sırasız hatırlayamaz, her seferinde karıştırır, önce apaçi olduğu günden başlar, hani bağarasındaki çitlembik savaşıdan, –kargıyla üflenirdi çitlembik, yoksa münber tohumları mıydı, ‘zehir’ dedikleri– bir keresinde gözü çıkıyordu, gözden caydık da anasının hışmı n’olacak, hani o ispiertolu ocak geldikten

sonra kullanılmayan kuzinenin kül gözünde sakladığı, ocaktan boca ettiği ispirtonun mavi rengine karışınca daha bir mavi olan kavanozda, mavi olup da daha bir yılan yılan duran kavanozdaki yılanı görünce anası, nasıl da bir çığlık atmış, atınca da fosil tarla yılanı bir yana, haşarı çocuk bir yana, yemediği azar kalmamıştı, bir daha kavanozda yılan biriktirmek mi, tövbeler olsun, bunları öğrendiği mahalle çocuklarına uymayıp uzun yaz günlerinde, ‘ya öğle uykularına yatarsın ya da zorla yatışın uykularından kaçsan da sokağa çıkamazsın bilmiş ol,’ o da desenli halı yollarında düğmeler yarıştırdığı, hatmettiği on ciltlik ‘İki Çocuğun Devriâlemi’ne karıştığı, evin içinde arayıp da bulamadığı ikinci çocuk hayali Ahmet’ten başlar hatırlamaya; çocukluk özlenmez olur mu hiç?

Başlar başlamasına, ama bu kez öyle olmadı nedense, bu kez dönüp dönüp mezarlıktaki gecede takılı kaldı anı defteri; taş hanın bütün avlusu mezarlık oldu bugün. İşte o anda bir de baktım ben, taş hanın avlusunda, serin sular fışkırtan fıskiyesinde pinpon topları hoplayan havuzun suları boşalmış, balıkları saçılmış, dilek paraları yerine içi çerçöp dolmuş, kaç yıllar geçmiş üstünden de, ben İhsan Beyi hâlâ o eski havuzun başında otururken görmüşüm. İkimiz birden hemen defterin içinden çıkıp doğru eski kiliseye gitmişiz önce, terk edilmiş kilisenin nasıl kalmışsa orada kalmış çürük orgundan çıkan, çıkıp da yalnızca bütün kiliseyi mi, ta Afrika’daki misyoner papazların derme çatma saz kulübeler içindeki ilahilerine kadar uzayan bir

la sesiyle dolaşmışız eski kiliseyi. Yeni sesler içinse, arka odadaki pırtık körüğü canlandırmak gerekirdi; arka odaya gitmişiz, bakmışız, bir de bakmışız ki ne görelim, kim niye bırakmışsa iki boş tabut yok mu odada, öyle eskilerden kalma da değil, yeni, yepyeni... Ben, hıznırlık olsun işte, içine girmek istemiş, o ise kaçmak; boğuşup durmuşuz orada, ben perili saymışım yıkık kiliseyi; o "Bak bak, tabutun üstünde ne yazıyor?" demiş, içimizde pırpırlar, bir de sökmüşüz ki eğri yazıyı, 'Bize yaşamda gün saymaktan başka ne öğrettiler ki?' demiyor mu boş tabut sana, anlamasak da ödümüz patlamış!

Biliyordum, gerçekte dedesinin sözüydü bu, posbıyıklı, gür kaşlı bir Osmanlı zabiti olan dedesinin sözünü belli ki uydurup boş tabuta yakıştıırıyordu, aklı fikri dedesinde, dedesi üç-beş gün olmamış daha kendini asalı, ondan; o da çocuk işte, boş tabutu dedesinin sayıyor; sahi niye asmıştı ki acaba dedesi kendini?

Anlatmıştı; kaç zaman sonra gidip sormuştu babasına, aynen oğlunun da kendisine sorduğu gibi, oğlanınki sanki biraz siyasi gibiydi, Sovyetler dağıldıktan sonra kimlik merakı depreşmişti oğlanın, yahu baba bizim kökenimiz nedir allaşkına, o da kendi babasının sesiyle konuşmuştu; azıcık boğuk, azıcık çatallı, ama böbürlenerek, şöyle hecelerle dura dura, "Biz Gürcüyüz oğlum," demişti, "Posbıyıklı, gür kaşlı olur Gürcüler, az buz değil, çokça da yırtıcı olurlar!" Hiç anlatır mı, babasından sonra öğrendi, dedesini asla anlatmazdı oğlu-

na, örnek olmasın aileye, genlerden değil yalnızca, ruhlardan da geçmesin diye herhalde.

Babası öyle yapmaz mıydı canım, anasını anlattırdı bir tek; babaların değil anaların ölmesi kötü olur, baba ölse de aile bir arada kalır, ah nur içinde yatsın, bütün kardeşlerini anası okutmadı mı, kimini savcı, kimini eczacı yaptı, çekip çevirdi bütün çocukları, kendisi okuyamadı, ama onunkisi solculuktan, biraz da şanssızlıktan, yine de saygın bir terzi olarak kimselere minnet etmeden büyüttü çocuklarını, her ne kadar onun üvey anne olduğunu yıllar sonra öğrenmiş olsa da –yıllarca onu bir daha görmemiş olsa da– bu yüzden kaçıp gitmedi o, bir daha bir daha hapislere girmekten usanmıştı, anasına hiçbir zaman kem söz ettirmedi, ne demekmiş üvey anne, kim demiş babalık sonradan öğrenilir de analık hep bilinir diye, anne olmak için ille de doğurmak gerekmez ki, ah anası sağ olacaktı ki şimdi...

Çocukluğunda, oturma odasının duvarında eski radyonun üstündeki boşlukta asılı dedesinin karakalem portresine bakarken, onun gürcü gürcü sarkan bıyıklarından, gürcü gürcü kabaran kaşlarından, yırtıcı bakan gürcü gözlerinden çok, boynuna dikkat ederdi; sanki bu karakalemin kopyalandığı fotoğraf önceden çekilmemiş de, boynunda bir iz görecekmış gibi sanki, dedesinin ruhundan kendisine ne zaman geçeceğini öğrenmek istermiş, gerçekten geçecek sanırmış gibi, gözlerini kaçıra kaçıra, ürke korka bakardı. Daha babası siroz olup ölmeden önce, siroz olmak ne söz, hafta son-

larında herkesi başına toplayıp düm tek, düm tek, Selahattin Pınar'ı baştan sona geçtiği keyif akşamlarının birinde, ille de susuz diye dırettiği rakının ortalarında sormuştu, "Dedem kendini asmış, öyle mi baba?" Hiç yanıt vermemişti babası, vermez tabii, böyle sorabilir mi hiç, tam kıvamında şimdi babam, tam sormanın sırası diye düşünmüş, ama soramamıştı, yine de o gece öğrenmişti, savcı olan üvey ağabey anlatmıştı fıs fıs, gece el etek çekildikten sonra kalkıp bir daha, bu kez gözlerini hiç kaçırmadan bir daha, bir daha bakmıştı karakalem Gürcü'ye.

Ne zaman sormak istese, babası yine anasını anlatırdı durmadan; anasının bu posbıyıklıya olan sönmez aşkı, yüreğinin içinde ilk günden bu yana sonsuz varlığından kuşku duymadığı kadife sevgiden çok, -bunu hep bildi- en çok bu sevginin bellettiği insani sorumluluktan kaynaklanırmış, yabancı bir kadının kaç çocuğu birden büyütmesi kolay mı sanırsın, üvey de olsa onda kendiliğinden kabarıp duran, işte bu insan sevgisiyle büyütmüş çocuklarını, nur içinde yatsın, şimdi sağ olmalıydı ki onun pembe güzel yüzünden, sol yanağında yaşlandıkça irileşip kararan et beninden, ah bir ke-recik... O günden sonra, onun üvey anne olduğunu öğrendikten sonra, onu bir daha hiç görmedi oysa!

Bak işte, yine sırasını karıştırdı ve dedi ki, "Yahu, her bir günü tek tek saymak da pek güç, kavanozdaki yılan gibi bir özetini saklayabilmeli insan kendinin; şimdikiler anlamasa da genlerimiz-

de tekrarlanan ölümü yenmek için sırasıyla anlatabilmeli, yeniden tekrarlanan şu hayatların sonuçlarını peşinen bilmeliyiz bir bir, bilmeliyiz ki boş yere debelenip durmasın insanlar, değil mi?"

İhsan Bey böyle konuşmaya başlayınca ben parmağımın ucuyla dürtüverdim onu, omzundan sertçe iteledim; beni gör-mese de irkildi, sanki biri omzundan dürtmüş gibi çevresine baktı, sonra da, "Emin Efendi, bir çay daha getiriver," diye dalgın dalgın seslendi, iç sesi duyulmaz oldu böylelikle; iyi oldu!

Ohoo, Emin Efendi bir aşağı bir yukarı, hâlâ söylenip duruyordu; bir zamanlar çevresinde fır döndüğü, şimdiyse çerçöp dolu havuzun içine benzettiği kararan ruhundan, bacağından kalçasına doğru keşfe çıkmış turistten, balıkları gibi bir bir azalan müşterilerinden yakınarak dolanıyordu. "Yıllarca ovup yıkadım da ne oldu, emek verip sevip bağlandım da ne oldu, anlamaz ki onlar, bilmezler ki, bir bir azalıyorlar işte, biri de bir, beşi de bir diyorum şimdi, adam sendee, bıraktım ucunu artık, olsalar da bir diyorum, olmasalar da..." Müşteriler mi balıklar mı, ağzının içinde geveliyor, homurdanıyor, ne dediği anlaşılmıyordu. Eskiden öyle miydi ya, fel fecir okurdu gözleri; kamburunu yük değil süs gibi taşırdı sırtında, çayı sipariş gibi değil ikram niyetine getirip koyardı masaya, bir nezaket, bir güler yüz, bin gülücük on merakla konuşurdu, merakından değil ilgi, biraz meslek gereği; çay okkalı kahve orta, 'bugün hayatınızda neler var bakalım İhsan Bey', keklik gibi

sekerdi, İhsan Beyin fincanı daima ayrıdır, yalan tabii, itibar edip gönül almak için, kahveciliğin meslek sırlarından...

İç çayını da git be adam, gibi bıraktı bu kez çayı Emin Efendi. Olsun, alışıktır İhsan Bey, aldır-maz, böyle daha da rahat eder, böyle kendi başına, vakit yitirmeden...

Yahu, yoksa gerçekten hatırlamıyor mu onu Emin Efendi, unuttu mu yoksa, sorsa mı acaba, yok canım, domuz gibidir o, yine de sorsa mı; dili-nin ucunda güç bela tuttuğu tanımadın mı beni'yi, çayından önce aceleyle yuttu İhsan Bey. Eh, değiş-miş olabilir, ne de olsa hepsinden çok yaşadı sayı-lır, zaten gücüne giden hatırlanmamak değil ki onun, ölmek bile değil, yaşamak gücüne gidiyor şimdi; ben anlıyorum, anlıyorum da, olmaz ki!

– Şişşt, İhsan Bey...

Hemen bıraktı yakıcı sözlerin ucunu, avluya döndü, oturdukça oturası gelen bu plastik sandal-yeler yerine mavi iskemleleri bir güzel yerleştirdi yeniden, tahta iskemlelerin çevresinde dizildiği o böbürlenip duran havuza, fıskiyeleler, japonbalıkla-rı, karşısındaki masaya da Burhan'ı, Ekrem'i, ee onsuz olmaz tabii, sarı bukleliyi de koyup, kendisi de düğün evi sahibi gibi masaları tek tek dolaşarak havuzdaki kırık mermerin yanı başına oturdu. Oyma mermerin kırığında parmaklarını dolaştırıp bu kırıktan anılarının hepsini emdi ve şen şakrak gitti, ta Burhan'ın cenazesine vardı; cenaze töreni bitince Ekrem'e sordu,

– Yahu Ekrem, biz, bize öğretilen bir hayatta mı yaşıyoruz allaşkına?

Ekrem,

– Eh, biraz öyle sayılır, dedi. Ne yapsan değiştiremiyorsun ki kör talihini, sen bakma Burhan’a, tarih dediğin şeyin belkemiği aynıdır hep; azıcık iş, azıcık politika, azıcık da aşk filan deyip oyalar insanı, hepsi yalancılıktan tabii.

Burhan hemen cenazesinden kafasını uzatıp,

– Boşversenize, insanoğlu tarihi kendi istençleriyle yaratır, dedi. Bilgiç bilgiç öttü, öttü ama, İhsan Bey hiç yokmuş gibi o, hiç aldırış etmeden ona,

– Bu Burhan’ın önceden önceden ölüvermesi iyi oldu, biliyor musun, diye lafı yeniden iteledi.

Ekrem, onun ne demek istediğini anladığını belli eden ‘Hı, hı,’ sesleri çıkarıp onayladı bu sözü.

Ben işte, –yeter ama artık– dayanamayıp konuşmanın tam bu sırasında, hani biraz da iki cümleyi aradan zıpkınlayıp,

– Anlamadım, diye araya girdim. Neden iyi oluyormuş ki Burhan’ın önceden ölmesi?

İkisi birden, ben ne aptalım diye, bakıp şaşıtlar soruma, kederli kederli güldüler. Neredeyse alınıyor, alınmak değil, tam kızıyordum, tam kızıp "İnsan bunca yıllık dostu için böyle konuşur mu yahu?" diye çıkışmaya hazırlanıyordum ki, biri bir cümle, öteki kaldığı yerden bir cümle, sanki Ekrem’le İhsan Bey bir adam oldular da, ikisi bir olup tek bir ağızdan başladılar anlatmaya, ben de

ne yaparsın, suspus dinledim onları; bıyık altından güldüklerini gördüm.

Burhan inançlı ölmüş, oğluna 'Parti Tarihi'ni anlata anlata ölen kaç insan tanıyormuşum ki ben, Burhan, aklın inançla ilgisi olmadığını bilmeden ölmüş, hem de az kimseye nasip olan mutluluklarla ölmüş, öğretilen bir hayatta yaşamış olduğunu öğrenerek ölecek olsaymış kendileri gibi, yani kendileri gibi yalnızca belleklerde yaşayan bir hayal olarak yaşanabileceğini bilerek ölmüş olsaymış ya da bunu fark edip kendileri gibi hiç ölemeyecek olsaymış, daha mı iyi olacaktı sanki; onlar gibi boyun da eğemezmiş Burhan, önemsiz sayamazmış çünkü kendini, hep ötekiler için de en iyisini, en doğrusunu kendi bilir saydığı için, hep böyle öğretildiği için ona, Ekrem'le İhsan'a hôt hôt kızacak olurmuş, "Ne oldu size anlayamıyorum ya-hu," dermiş, "tadınız tuzunuz da kalmadı artık sizin, vallahi hapisteki günlerimizi özler oldum, ne yaptığınız anlaşılıyor, ne dediğiniz..." Öfkeyle çekip gider perşembe meyhanelerinden, için için kıskanmak mı onları, yoksa merak mı, belki de alışkanlık, yok canım kaç kişi kaldılardı ki, hâlâ solculuğun hamasetini onlardan başka kiminle paylaşabilir Burhan, bir karış suratla dönüp gelir, "Sizi bu inançsızlık öldürdü, bilmez miyim sanki ben, zıbarın e mi," diye homurdanırmış. Onlar suspus, ölü sessizliğiyle dinler Burhan'ın ilenmelerini, kıs kıs öylece durur, hiç ses etmezlermiş; sanki ikisi birlikte ölmüş de yeryüzünde kimsenin öğrenemediği bu sırrı bilmenin, bu sırrın sonsuza kadar gizli

kalması için birlikte içtikleri andın buz kesen suskunluğuyla, hani neredeyse Burhan'ı ölmeye özendiren dayanışmayla dinlerlermiş; yalnızca içlerinden konuşurlarmış, eğdikleri kirpik uçlarından, aşağı yukarı oynattıkları kaşlarından, tahta masaya tıp tıp vurdukları parmaklarından haberleşir, "Bırak öyle sansın Burhan," derlermiş, "bırak öyle bilsin ki, her gün unutkan yüzünü biraz daha göstererek öldüren bu hayatın, ölünce, ölüp de unutulunca, hoyratlığına yürek dayanmayan bu hayatın göz boyayıcı saltanatını sürsün, sürdüğü hayatın inançlarına bağlanmayı saltanat saysın; bırak inançlı ölsün."

Öyle ya, ne de olsa en yakın arkadaşlarıymış Burhan, iyiliğini, mutluluğunu istiyorlarmış onun; dur, hemen karşı çıkmamalıymışım, haklı olabilir hemen anlayamayabilirmişim, ama sonuna kadar dinlemeliymişim, Burhan öyleymiş işte; hep böyle kan ter içinde, hep böyle soluk soluğa, yalnızca kendi hayatından mı, kendi hayatından çok elinin değdiği her yerden, herkesten sorumlu sayıp kendini, yaşadığı sürece ne biriktirmişse bu hayattan, hepsini bir çırpıda sayıp dökmeyi, başkaları adına da kararlar vermeyi zorunlu sayarmış, kendini tanrı sayarmış o; bilmeden tabii!

Onunkisi ilk bakışta bir çeşit takıntı, bir çeşit hastalık gibi görünebilirmiş bana, bana böyle anlatılınca; ama öyle değilmiş, zaten kim öyle değilmiş ki yaşarken, hatta kendileri bile, hatta ben bile...

Eh, haklı olabilirlerdi; ben de biraz öyleydim sanki, sanki sorumlu saymış da kendimi ondan

düşmemiş miydim İhsan Beyin peşine, sabahın yaslı dumanlarını savurduğu günün bu ilk saatlerinde İhsan Beyle birlikte düşüp yollara, İhsan Beyin nedeni bilinmez kayıtsızlıkla, benimse yürek çarpıntılarıyla iliştiğim bu iskemlenin ucunda, içten içe Burhan diye tutturup neredeyse biraz Burhan olmamış mıydım sanki? Adamın ensesine şaplak gibi vuran hantal, sarı ve hiç batmayan bir güneşin eşlik ettiği ovalardan, düşe kalka kıraç dağlardan, sonsuza kadar uzayan tozlu yollardan gelir gibi, yorgun argın uzandığım mezarımın içinden uzatıp başımı, Burhan Burhan konuşup, "Yahu, görmesem Emin Efendiyi, havuz başını, Ekrem'i, seni, neredeyse ölü sayacağım hepimizi!" dememiş miydim? Dilimin ucunda hep bir itiraz, Burhan gibi, "Yahu ne dediğiniz anlaşılıyor artık, ne yaptığınız; rakıdan geçtik, bir kahveyi bile burnundan getiriyorsunuz adamın, varsa yoksa derdiniz, ne kalmışsa kıyınızda köşenizde, bulup bulup onu hortlatmak işiniz, yahu ölmüşsünüz de haberiniz yok..."

Onlarsa gülü gülüvermişlerdi bu sözlere bıyık altından; lafı evirip çevirip sanki ben Burhan'mışım da Burhan'a davranır gibi, bütün Burhan'lar aynıdır, ölmüş olsa da Burhan kalanlarla böyle konuşulur diye pek emin oldukları bir aynılıkla, evirip çevirip lafı, bir ağızdan demişlerdi ki, "Hatırlıyor musun, senin oğlan, daha beş-altı yaşlarında var yoktu, fırıl fırıl dönüp dururken havuzun başında, hani fıskiye'nin topuna uzanacağım diye ille de, cump, doğru balıkların yanına; havuz diz boyu canım bir şey olacağından değil, yine de

nasıl fırlamıştık dördümüz birden, hah hah ha, sonra da bir gülme tutmuştu dördümüzü birden, sevimli velet, elinde çırpınıp duran japonbalığı ile şirin şirin gülüp duruyordu havuzun içinde hatırladın mı, çıkmam Allah çıkmam, sahi kim çekip çıkarmıştı oğlanı, Selim miydi yoksa, Selim tabii ya, nasıl da dilimin ucuna geliverdi, kaç zamandır düşüne düşüne, Selim tabii, en son Burhan'ın cenazesinde, senin değil canım, Burhan'ın cenazesinde karşılaşmıştık da, 'Şey,' demişti, 'Ben yaşlandığımı kütüphanemde çoğalan fotoğraflardan anlıyorum artık,' demişti; arkadaşlarından her kim ölürse, bir fotoğrafını bulup buluşturur, kütüphanesindeki raflardan birine özenle çerçeveletip koyarmış; hatırlayarak ölmesini ertelemek için, hayır kendisinin değil, ölen arkadaşının, öyle düşünürmüş."

Lafı çevirseler de yeri gelmişken, tam fotoğraflardan söz ederlerken yani, şimdi tam sırası deyip sormak istedim:

– İhsan Bey, valizdeki albümde yaşayanların mı, yalnızca ölenlerin mi fotoğrafları vardı?

İhsan Beyin, tınn, kopuverdi bellek kanalları o anda ve şaşkınlıkla bakıp dört yanına, yazmakta olduğu kalın defteri şak, aceleyle kapadı. Hay Allah, nereden sordum bunu, sıkışıp kaldım mı sana sümbül kabartmalı defterin bilmem kaç tonluk sayfaları arasında; İhsan Beyi göremez oldum, bir sayfadan ötekine, "İhsan Beey, İhsan Beeey," fır dönmeye başladım. İhsan Beyi, Ekrem'i, Emin Efendiyi, havuz başını göremedikçe bir paniğe kapıldım, bir paniğe! Neyse ki sonra, pürtelaş dola-

nıp dururken, biraz ötelerde, hatta en ötelerde, mırıl mırıl bir sesin son satırların üzerinde gezindiğini duydum. Bak ne iyi, demek ki yalnız değilmişim burada, durur muyum, kendini benim gibi yalnız sanan bu sesin peşine düştüm hemen, sürdüğüm cılız sesin izi beni en son sayfaya kadar götürdü, götürüp titrek yazıların üstünde bir inip bir çıkarak bezgin, yorulmuş, yaşlı bir mırıltının yanına ulaştırdı. Kendi kendine konuşan bu eskimiş sesi dinlemek için, suçlu suçlu, –gizli gizli sokulduğumdan belki de– sesin yanına ilişmek istedim. Bir yandan da ayıp oluyor diye ikircikleniyordum; ne de olsa tembihlenmiş, yasaklanmış, sulara atılıp unutulsun istenmiş, yani hiç bilinmesin ki huzuru bir başka âleme kalsın, sonra da sonsuza kadar bozulmasın diye paylaşılmak istenmemiş bu sesin anlattıklarını gizlice dinlemek suçtu, biliyordum. Ne var ki, tek başıma kısıp kaldığım ve İhsan Beyin hayatında biriken bilmem kaç ölünün canlanıp yaşadığı bu sümbüllü defterde, yine de bu dünyaya ait olduğumu duyuran kışkırtıcı suç, muzır böcekler gibi her yanıma sarmıştı. Hem yalnızlık, hem de yalnızlığın korkusundan; korkuyordum doğru, unutulup gidersem bu defterde, unutulmasam da hayat boyu kalacak olursam bu defterde, ölmüş sayılırdım ben de, öyle değil mi; bir de peşine düştüğüm bu kederli sesin yalnızlığında, yalnız kalmış olmanın suç'u geçersiz kılacağını pekâlâ bilmiş olmamdan ötürü, sesin yanına usulca iliştim. Zaten suç da, İhsan Beyin, Ekrem'in, Burhan'ın, hatta Selim'in ölü günlerini hortlatıp yaşatmak için,

içimde için için kabarıyor, bir ses kimliğinde satırların üstünde dolaşıyordu o anda.

Kulaklarımı dört açıp dinledim. "Aman canım," diyordu İhsan Beyin ölmeden bir önceki sesi, "yeter artık, anıp yaşatayım derken ötekilerini, bende yaşayacak güç kalmadı, yoruldum, hem ne kaldı ki hatırlanacak; dört bir yanı ölenlerle çevrilince, ölümle çevrile çevrile yaşlandıkça insan yorulup beziyor, kanıksıyor hatta, üstelik yaşlandıkça sevgisiz ve bencil oluyor biraz da, –yoksa sevgisiz kaldıkça mı yaşlandım ben?– yalnızca geçmişle yaşanan bir hayat hepten yorgun ve bencil kılıyor beni; ee n'apalım, bencilleşmeden de ölmeyi öğrenemezdik zaten, öyle değil mi?"

Bak işte görüyor musun, başından belliydi; İhsan Bey bugün biraz tuhaftı demiştim, bir şey yazmak istemedikçe deftere, ayak sesleri tıngır mıngır uzaklaştıkça son satırların üstünden, her yan silikleşip kararmaya başladı, ben de kan ter içinde çırpınmaya, "İhsan Beey, İhsan Beey," tam ölüp gidiyorum sanırken defterin karanlığında, ben böyle can havliyle çırpınıp dururken, birden sararmış yaprakların haşır haşır ortaları, yanları, cilt dikişleri, kıvrılmış yaprak uçları, sümbül desenli kapağı, İhsan Beyin hep o bildik defteri, o anda parçalanıp dağılmaya başladı ve ben işte o zaman kurtulup çıkabildim gittikçe silikleşen son satırların arasından, fırlayıp çıktım dışarı. Kurtulur kurtulmaz defterden, bir koşu, yüzyıllık taş handan, itiş kakış çarşı içlerinden, mavna mavna dalgalanan limandan, kendi devletindeki dönerciler sokağından,

cam duvarlı yeni otelden, hepsinin, hepsinin önünden ters yüz koşup doğru İhsan Beyin evinin önüne geldim. Evin önünde bir uğultu, bir kalabalık, ne oluyor yahu demeye kalmadı, kalabalığın ağzında "İhsan Bey ölmüş, vah vah Terzi İhsan Bey ölmüş," nakaratını duymayayım mı sana; güç bela sıyrılıp bu sözlerin arasından, hemencecik evin içine daldım.

Hışımla, hayır bilgiç bilgiç, öyle değil, belki kederle, hayır öyle de değil, biraz heyheylenecek, mutlaka benim yapabileceğim birşeyler vardır diyerek en çok, bilmiyorum işte, asla inanmayarak, belki de hiç inanmak istemeyerek, "Ne diyorsunuz siz yahu, nerden çıkardınız bu lafı şimdi?" diye seslendim, belki de bağurdım en çok.

Onlar, "İhsan Bey," dediler, "İhsan Bey sizlere ömür, ölmüş!"

Hıh, hiç olur mu öyle şey, "Nereden çıkartıyorsunuz bunu?" diye tekrarlardım, omuz silkтім.

– İşte dediler, işte bak, ölmüş İhsan Bey!

Buruk buruk, biraz da küçümseyerek güldüm bu kez, "İhsan Bey taş handaki çayevinde, ben sabah beri yanındaydım onun, siz yanılıyorsunuz," dedim.

Onlarsa yine, "Belki üç gün olmuş canını vereli de, hiçbirimizin haberi olmamış, sen ne diyorsun, sesi sedası çıkmayınca girip baktık ki, çoktan gitmiş İhsan Bey," dediler.

Anlatamıyorum ki bir türlü, "Çoktan değil, bu sabah çıktık evden, birlikte gittik taş hana."

Hâlâ beni, sanki ben bir şey anlamıyorum gibi, küt küt hâlâ beni inandırmaya çalışıyorlardı. "Bak işte," dediler, "bu onun hırkası, bu onun gözlüğü, bu terzi tebeşiri, bu makası, bunlar da kitapları, sahi fotoğrafları da olacaktı, neyse, bunlar hepsi onun işte."

Baktım, doğru, hepsi İhsan Beyin, yine de söylemeden edemedim ama, "Ölen Burhan Bey olmasın," dedim. "İhsan Bey, Ekrem'le birlikte çayevinde. Gidip gidip eski günlere, birlikte çay kahve içip..."

Bu kez kızgın kızgın bakıp yüzüme, sözümü kestiler, "Hayır," dediler tok tok, "ölen İhsan Bey!"

Ben yine de dedim ki, "Siz yanılıyorsunuz, ölen Burhan; Burhan, İhsan Bey kılığına girmiş olmalı, siz bilmiyorsunuz, ölen Burhan olmalı!"

Bu kez sesleri bir adım daha yukarı çıktı, ee uzun ettin gibi. "Ne diyorsun sen yahu, Burhan kılığına girip de ölmek ne oluyormuş, hiç olur mu öyle şey, herkes kendi başına ölür," dediler.

Ben de dedim ki, "Eee ama, niçin öyle söylüyorsunuz, onu Ekrem'le birlikte çayevinde gördüm diyorum, hatta ne konuştuklarını bile biliyorum, ölen Burhan mutlaka, siz bilmiyorsunuz."

Sesleri odanın çatısından öfkeli öfkeli döküldü. "Başkası kılığında ölmek de yeni moda mı şimdi, hadi git işine, herkes kendi başına ölür, merak etme sen," dediler; sonra da, "Başkası kılığında ölünmez, senin dediğin gibi olsa haksızlık olurdu," diye beni inandırmaya çalıştılar.

Eh, sustum artık. En çok da dışımdan sustum, ne söylediğimi duyamaz oldular. İçimden diyordum ki o sırada oysa, "Hiçbir şey bilmiyorsunuz siz, ben kaç zaman önce başkası kılığında öldüm de, o hiç ölmesin diye, yine de ölünce o, bu kez bir daha öldüm ben; sonra da şaşıtm kaldım, o mu öldü ben mi diye, o ölünce kendim değilim diye mi yaşadım, yoksa ölü mü kaldım yıllarca hiç bilemedim, en sonra da, çözer bulurum belki bu sırrı diye nerede kendi başına ölmeye kalkışan birini görsem, pır yanına varıp peşine düştüm, ben her seferinde kâh Burhan, kâh Selim, kâh İhsan Bey kılığına bürünüp bürünüp onlarla birlikte, en çok onların yerine öldüm, yalnız kalmasınlar diye ölürlerken; sabah beri ne diye İhsan Beyin peşinde dolaşıp durduğumu sanıyordunuz ki, kim kendi başına mutlu ölebilir ki ilk kez ölürken, hem bir şey diyeyim mi, her ölenin ardından ölenler de bir daha ölmesinler diye, onlardan önce ölmeyi bilmek gerekir doğrusu, bunu öğrenmek gerekir..."

Ben içimden böyle böyle diyordum, ama dayanamayıp dışımdan da, "İhsan Bey, Ekrem'le birlikte, taş handaki çayevi var ya, hâlâ oradalar biliyorum; sizin hiç bilmediğiniz ve hiç yanaşmadığınız bir canlılıkta yaşıyor onlar..."

Söylenip duruyordum. Bak işte, öyle tuhaf bir şey oldu ki o anda, ben bile şaşıp kaldım. Benim söylenmelerimi duyup onlar, "Ekrem Bey öleli dört yıl oluyor beyim!" demezler mi; ne yaparsın, çıt etmedim orada, pustum kaldım.

O âna kadar hiç yoktum sanki ve birden o ışığın patlamasıyla varoldum, doğdum. O âna kadar hiçbir şey –tanrı da– yoktu ve patlayarak doğan ışık kamaşarak görülmez olmuş, sonra da tanrı kılığına girerek –önce kendini yaratarak– gürleyip yağmaya başlamış ve ben, renksiz, görünmez ışıktan yağan tanrının sarsıntılarıyla uyanmıştım. Ne gökten şırıl şırıl akışını, ne altımda aydınlattığı ovayı görmüştüm önce, önce kendimi görmüştüm; ıssız ıslak, dar karanlık bir tünelde, yarı belime kadar yüzükoyun içinde yattığım, neden böyle yattığıma şaşıtığım, ıslak ve karanlık bir tünelin içinde bulmuştum kendimi.

Yeri göğü zangır zangır titreterek patlayan ışık bilmem kaç zaman sonra yatışmış, geceböcekleri gibi varlığı belirsiz yerlerden ısıldayarak çıtırtırtı yağmaya başlamış, bense bir ışığa bakmıştım, bir kendime; kir pas içindeki üstüme başıma, ellerime kollarıma, hiç anlamadan anlayamadan, bir

dağın ucuna asılmış tünelde öylece yatıp duran kendime bakmıştım; ne görüyorsam ilk kez görüyordum, ne işitiyorsam ilk kez, bilinçsiz ve belleksizdim yani.

İlk gördüğüm, dağın altında genişleyen koca bir ovaya, belki de patlamayla gökten düşmüş, belki de gökyüzünün kendisi olmuş ovaya, kendini renklerden yaratan bir tanrının gürül gürül yağması olmuştu; ışıktan bir tanrı gökyüzünün aynasına yağıp duruyordu. Mırıltılarla yayılan ışık, parçalanan göğün kan kırmızılarını, gece lacivertlerini ve bitkin turuncularını eteğinin kıvrımlarında sürüklüyor; geriye, mavi ve yeşilin üstünde saçlarını savuran bir sarı kalıyordu ki, sarı, yarısı hayatyeşili, yarısı tanrı mavisi, öteki yarısı da kendi suretinde, ışığın ta kendisi yerine, bir peri olarak dolaşıyordu ovada. Titreşerek silikleşiyor, harelenedikçe beyaz bir gelinlik bırakıyor ardında ve yeşile, maviye bulanmış gelinliğiyle dokunduğu her yere kıpırtılar ekliyor, tünelin hemen bitiminde başlayan yarın altında, sonsuza kadar uzanmış vadiyi, vadinin kuşunu böceğini, otunu makisini, ağacını taşını; kırmızı, turuncu ve lacivertlerle dolu eteğinin ucuyla dokunup dokunup canlandırıyordu. Işığın bu gökgözlü perisi salına salına gezerken çizmekte olduğu bulanık sınırlarının berisini canlandırıyor, bir yandan da görülür görülmez, bilinir bilinmez, cansız kıpırtısız ötelere iştahlı sel suları gibi atılıyordu. Asasının ucuyla, eteğinin kıvrımıyla, saçının teliyle, bir sihirbaz gibi bütün vadiye hayat vere vere uzaklaşarak.

Şimdi başıboş kelebekler gibi yönü kestirilemeyen yerlere kıvılcımlar dağıtan ışık iyice yatışmış, ovanın koyuklarını ve kuytuluklarını da taraya taraya, üstünü olduğu kadar altını da aydınlatmaya başlamıştı toprağın. Ak mendiller sallanıyordu toprağın altından, hem de üstünden şimdi; ışık, yürüdüğü bütün vadiye hayat getirmişti.

Ben kendimin kendim olduğunu bilmeksizin üstüme başıma, ellerime kollarıma, göğsüme belime ve içinde olduğum tünele bakıp soruyordum: "Ne oluyor burada?" Öyle yüksek, öyle yüksek bir tepenin ucundan bakıyordum ki, titreyip dalgalanarak ilerleyen ışığın koca vadiyi canlandırmasını bir çırpıda görüp soruyordum: "Ne oluyor?" İşte tam bu anda kuşlar cıvıldaşmaya başlamış, vadiyi yaran ırmak köpürmüştü, aynı anda çıkan rüzgârla ağaçların dalları uçuşmuştu. Işık bütün vadiyi geçmiş, görünmeyenleri görünür, bilinmeyenleri bilinir kılarak ufuktan yükselip bütün gökyüzünü taramış ve benim göremeyeceğim çizgilerin altından yuvarlanarak geçip arkamda kaybolmuştu. Biliyorum, tam arkamda güneş olmuştu.

Gördüğüm her canlananla, belleğim ses vermese de, bilincim canlanmaya başlamıştı, "Ne işim var burada?" Korkmuyor, telaşlanmıyor, yalnızca merak ediyordum.

Işığın bütün vadiyi dalga dalga aşıp gitmesini, geçip gittiği yere hayatının bir parçasını verircesine silinip yok olmasını, kıpırdamaksızın izlemiştim. Her canlananda ışıktan bir güç kalıyordu; kı-

pırdananlar ışıık, her kıpırdanan ışıgın kendisi olmuştı.

Şimdi altımda uzanan bildik bir görüntüydü: Tonları değişik yeşilleriyle öbeklenmiş tarlalar, bu yeşillerle çeşitlenmiş ağaçlar, vadiyi yarıp geçen köpüklü ırmağın her iki yanında baş eğen söğütler, makiler arasına gizlenmiş yabankekiklerinin rüzgârla gelip giden kokusu, bir de rüzgâra inat, ufukta kıpırtısız duran beyaz bulutlar...

Benimle birlikte vadi de doğmuştu.

Vadinin kıyısında bucağında gizlenmiş kıpırtılar, arıya böceğ; kuşa kelebeğ; yılan a kirpiye; sincaba tavşana dönüşüyor, her birinin sesi, taş a toprağ; ota ağaca; suya rüzgâra çarpa çarpa uzanıp kaldığım tünelin ağzına değin ulaşıyordu şimdi.

Önce bir at kışnemesini, sonra da uzun uzun öten bir horozu dinledim. Her gördüğüm, her duyduğum tanıdık geldiyse de sormadan edemedim: "Ne oluyor, neredeyim?"

İşte ilk kez o an telaşlandım, doğrulup kalkmak istedim, başımı çarptım; telaşlandım. Baktım; genişliğı uzandığım yerin genişliğı, yüksekliğı yüzükoyun yattığım yerin yüksekliğı kadar olan bir tünelin içindeyim. Sırtüstü döndüm. Gökyüzünü, bir de başımı hafifçe kaldırınca, yarısı tünelin içinde yarısı dışında olan bedenimi gördüm. Kendimi içeriye doğru çekip başımı çarptığım yere baktım: Tırtıklı, kızılımsı, volkanik bir kayaydı.

Gökyüzüne ve bulutlara baktım, sonra gözlerimi kapadım.

Vadiden ve apraşık sokaklardan gelen sesleri dinledim, ayırdetmeye alıştım. Rüzgârda sağa sola eğilen alı ırpıların sesine, köpeklerin havlaması; köpürerek akan ırmağın sesine, satıcıların ığırmaları; yağmuru haber veren sığircıkların telaşlı pırpırlarına, araba homurtuları karıştı. Bizden önce varolan hayata karıştık yani.

Kendimi vadinin üzerinden aşır –nasıl ineceğimi ne çok, üstelik ne de boşuna düşünmüşüm– kasabaya doğru uçarken gördüğümde, belki de sandığımda, belleğimin bir ucu kımıldamıştı, daha önce de kendimi böyle uçarken gördüğümü sanmıştım. Bu duygumu hatırlamış, tanıdık bir duyguyu hatırlayınca da korkularım azalmış, neredeyse yok olmuştu. Alışırıyordum; korkmuyor, meraklanıyordum; ölmüyor, yaşıyordum; rüyada değil, bir kasabadaydım.

Koca bir vadiyi püfür püfür esen yelin eşliğinde aşmış, kıvrımlı ucunu göremediğim uzayıp giden ıssız yolun kasamaya sokulan öteki ucunda durmuştum. Bedenim yorgun değildi; alnım tersiz, gözlerim parlak, bacaklarım güçlüydü. Uçup geldiğim bu yolun ucunda heyecanlıydım, neredeyse sevinçli, en çok da meraklıydım. Bu merakla tozlu topraklı, kıvrımlı bükümlü yoldan kasabaya doğru koşmaya, sonra da durup yolun keyfini ıkarırmaya karar vermişim. Neydi ki telaşım, gördüklerimden hoşnuttum; kendimi canlı, istekli ve amaçlı bulmuş olmaktan öyle hoşnuttum ki, "Bü-

tün zamanlar senin, niye tadını çıkarmıyorsun ki?" diye koştuktan cayıp yürümeye başlamıştım.

Bak diyordum kendi kendime: BAK ve GÖR! DİNLE ve TANI! ANLA ve HATIRLA!

Baktım: Yolun iki yanında sararmış otlar yola birlikte ilerliyor, yeni kurumuş kır çiçekleri sağa sola tohumlarını dağıtıyor, zaman zaman yarısı sarı, yarısı yeşil yapraklar yola saçılıyor, tozlu yoldan benden önce geçip gitmiş bir at arabası, bıraktığı izle ötelerde duran kasabayı gösteriyordu. Sararmış otları, tohuma kaçmış kır çiçeklerini, düşen yaprakları, canlılığın izini gördüm.

Dinledim: Rüzgârın, ırmağın, sığırcıkların sesini dinledim. Issız sandığım bu yolda ne çok ses duyulabileceğine şaşarak, güneşin, toprağın, havanın ve hatta tozun bir sesi olduğunu öğrenerek, hepsini, bir de sessizliği dinledim; sonra da uzaklardan gelen at kişnemesini, horozların ötüşünü, yaklaştığım insanların sesini. Bu sesleri tanıyordum; canlılığın, dışımızda varolan hayatın seslerini... Yine de anlayamadım, olduğum yerde durup hatırlamaya çalıştım.

Vadiye bakıp iki bilinmeyenli sokakları, kasabaya giren tozlu yolu gördüm. Dinledim: Doğanın sesleriyle, canlılığın belirtilerini tanıdım.

Ne var ki hiç hatırlayamadım!

Yeniden kasabaya doğru yürümeye başladım. Belli belirsiz olan bir tümseği aştığımda artık kıvrılıp bükülmeyen, tozunu toprağını savurmayan yolun düz bir çizgide duran kasabaya ulaştığını gördüm. Bütün evler, görünmez bir çizgiden baş-

layarak ardındaki dağa yaslanıncaya kadar, oyuncak evler gibi dizilmişti. Görünürde hiçbir canlılık yoktu. Kasabaya varıldığını duyuran tek şey, eğri büğrü taşların gelişigüzel sıralanmasıyla çevrelenmiş küçük bir mezarlık, -cansızlığıyla kasabayı anlatan- sınırlarının dışında kalsa da kasabanın küçük mezarlığıydı.

Uzaktan sesler duydum yine. Atların horozların, kedilerin köpeklerin, ördeklerin kazların, koyunların kuzuların, sonra tavukların civcivlerin, eşeklerin ineklerin, sonra da sokaklardan gelen insanların sesini. En sonra da kendilerini görüp seçer oldum. Koşuşturan, bağırان çağırان, eğilip bükülen insanları. Kasabanın bir yanda sessizlik ve cansızlığı, öteki yanda bunca hareketi ve sesi ayıran görünmez çizgisine kadar sokulup gözledim. Ne yaptıklarını anlamaya çalıştım.

Telaşlıydılar, beni görmemişlerdi. Oradan oraya seğırtiyor, bağırıp çağırıyor, gülüşüp ağlaşıyor, küçük küçük dükkânlarda, birlikte ve hareketle çalışıyorlardı. Doğrusu halleri gülünçtü. Gülmüştüm ben de; sonra da yanlarına gidip ne yaptıklarını sormak istemiştım:

"Kasabanın adını öğrenebilir miyim?"

Soluk yüzlü, fırça bıyıklı, dalgın bir adamdı. Yüzüme bile bakmadan hızla yürüyüp geçmişti yanımdan, hem de öyle bir hızla ve hiç bakmadan geçip gitmişti ki, neredeyse beni bir omuzda çarpıp devirecek sanmış, içgüdümlle çekilmişim önünden. "Kaba ve terbiyesiz adam!" diye söylen-

miştim ardından. Görünüşünden böyle davranabileceğini hiç ummamıştım.

Kasabanın adını öğrenebilmek için bu kez gözüme genç bir kız kestirmiştim. Eli kolu eşyalarla dolu, telaşla yürüyordu. Daha ağzımı açmama fırsat bırakmadan o da yürüyüp geçmişti yanımdan. Küçük bir kasabada kadınların yabancılarla konuşmama geleneğinden olabilirdi; hoşgörmüştüm!

Orta yerde gürültüler çıkararak oynayan çocuklardan öğrenebilirdim kasabanın adını. Onlar sa öyle dalmışlardı ki oyunlarına, kendileriyle konuşmak için gösterdiğim bütün çabalar sonuçsuz kalmıştı. Hak vermiştim, "Oyun tatlıdır!" diye.

Kasabanın içlerine doğru yürümeyi sürdürmüş, eğri büğrü taşlardan yapılmış, belli ki yüzyıllardır, ilk yapıldıkları günden bu yana başkaca hiçbir elin değmediğini göstermek ister gibi, kırık ışıklarla parıldayan taşlardan yapılmış bir sokağa girmiş, bir yokuş tırmanmıştım. Çıktığım yokuşun sonundaki taş evin önünde, –evlerin hepsi taştan yapılmıştı zaten– eli şakağında oturan bir ihtiyara yaklaşmıştım:

"Bu kasabanın adı nedir acaba?"

İhtiyar kılını bile kıpırdatmamış, ben tekrarlamıştım:

– Sanırım yolumu kaybettim, nerede olduğu mu söyleyebilir misiniz?

Eli şakağın hiç kıpırdamadan duruyordu ihtiyar. Bir adım daha yaklaşıp yüzüne bakmıştım. Kör olduğunu anlamıştım. Üstelik sağır... Acımıştım!

İhtiyarı rahat bırakıp yokuşun evsiz kalan tepelerine, tepenin en üst noktasına tırmanmaya başlamıştım. Hiç terlemiyor, hiç yorulmuyordum. Hava o kadar güzeldi ki!

Kasabanın arka sınırında, çıktığım bu tepede artık evler yoktu. Buradan yalnızca kasabanın tamamı değil, geldiğim tozlu topraklı, kıvrımlı bükümlü yol da görülüyordu, yolun gerisinde uzanmış vadi de...

Vadinin bitiminde belli belirsiz görülen yüksek karaltının, kendimi ucunda bilinçsiz ve belleksiz bulduğum tünele ait dağın karaltısı olduğunu sanıyordum. Ne kadar uzun bir yol aşmıştım!

Kasabayı, yolu, vadiyi ve dağı gördükçe, bir de tüneli hatırlayarak seviniyordum; tüneli hatırlayarak bir bellek yarattığımı anlıyor, tünelden öncesini olmasa da tünelden sonrasında hatırlayabildiğim için seviniyordum.

Sevincim çok sürmemişti ama, tepede durmuş öylece bakarken gözüme bir şey çarpmış, irkilmiştim. Kasabada kan ter içinde koşuşturup ne yaptıklarını anlayamadığım, meraktan önüme çıkan kim olursa sormaya kalkıştığım bu insanların, tam da bu tepeden bakıldığı zaman, ne yaptıkları çok iyi anlaşılıyordu. Bağırıp çağırarak, hem de kan ter içinde, kimseleri görmez duymaz, ayrı dükkânlarda, ayrı ayrı işler yaptıklarını sandığım bu insanlar, bu garip kasabanın insanları, bilip bilmeden, düşünüp taşınmadan, belki de hiç anlamadan benzer bir işin peşinde koşuyorlardı: Onlarca, binlerce, milyonlarca tabut hazırlıyorlardı!

Aynı anda kasabanın sol ucundaki küçük mezarlığın üstünü bir ışık kaplamıştı. Doğrusu dehşete kapılmış, apar topar mezarlığa doğru koşmaya başlamıştım.

Mezarlığa vardığımda ışık kaybolmuştu. Tek bir mezarın üstünde kalan son hareler de titreyip sönmüştü. İşte şimdi o mezarın başında duruyordum.

Nasıl da tıknefes, nasıl da paldır küldür, nasıl da pürtelaş koşmuş, tepeden aşağıya doğru koşarken çalı çırpılara takılmış, yerlere yuvarlanmıştım. Evlerin önünde ardında, ötesinde berisinde karaçalılar vardı; her bir evi ötekisinden ayıran çalılar yolları labirent haline getiriyor, sokakları çıkmaz, yönümü bulunmaz kılıyordu.

Tıknefes, paldır küldür, pürtelaş koşup dururken yolumu kaybetmiştim. Mezarlığa varıncaya değin saatler, haftalar, aylar, yıllar geçmişti sanki.

Tepeden inip kasabanın içlerine varınca bir ona, bir buna seğirtip bağırıyordum, "Ne yapıyorsunuz, ne oluyor burada, mezarlıktaki ışığı görmüyor musunuz?"

Kimse dönüp bakmıyordu bana; bense bağırıyordum: "Dinleyin, durun, yapmayın!"

Ağaçları kesip tahtalar yapan, sonra da sazları biçip hasırlar yapan, sonra da demirleri büküp çiviler yapan öbeklere ayrı ayrı koşmuştum: "Kesmeyin o ağaçları, ne için kestiğinizi, bu tahtaların ne için kullanıldığını biliyor musunuz?"

Ne garip, beni görmemişlerdi bile!

Diğer öbeğe yönelmiştim: "Biçtiğiniz bu saz-
lardan yapılan hasırları mezarlara döşüyorlar, ha-
beriniz var mı?"

Ne garip, beni duymamışlardı bile!

Kan ter içindeydim; konuşup duruyordum
başlarında: "Tabut çivisi bunlar; yüzlerce, binler-
ce, milyonlarca tabutu neden hazırlıyorsunuz ki?"

Ne garip, ben yoktum yanlarında!

Dükkânlar ve evler arasında bir o yana bir bu
yana koşup dururken, koyu, karanlık ve üzerinde-
ki yazılarını okuyamadığım bir binayla karşılaş-
mıştım. Koyu, karanlık bir bina; kapısında ne zil,
ne tokmak vardı. Söylemeli, haber vermeliydim,
elimi yumruk yapıp kapıyı çalmak istemiş, yum-
ruğumu uzattığımda elim kapının öteki yüzüne
geçmiş ya da ben öyle sanmıştım. Elim hızla geri
çekmiştim. İşte o anda şaşkınlıktan, hayır, korku-
dan ölebilirdim.

Ah bitmemişti ki, kapının önünden kaçıp git-
mek üzereyken her iki yana açılan sokaktan bana
doğru ilerleyen gölgeler görmüştüm; bir yandan
da hüzünlü bir kadın sesi duyuyordum. "Geriye
dönemezsin!" diyordu.

Sesin sahibine doğru yönelmek isterken, boş
tabutlar taşıyan bir at arabası hızla üzerime gel-
miş, sürücüsüne seslenmeye çalışmıştım, "Durun,
bir saniye beni dinleyin." Sürücü aldırış etmeksiz-

zin arabayı hızla bana doğru sürmüştü; kara bina-
nın önünde kısılıp kalmıştım, çarpıp ezip geçecek-
ti beni. O anda daha da garip bir şey olmuştu, tam
bana çarpıyordu ki, içimden gelip geçerek kara du-
varın içinde kaybolmuştu.

Rüya değil, karabasandı; karabasan değil, ger-
çekti. Elimi kolumu, göğsümü bacaklarımı yoklu-
yor, çekiştiriyor, çimdikliyor, tokatlıyordum ken-
dimi. İnanamıyordum!

Kime anlatabilirdim bunları; kimseyi, bu kasa-
bada hiç kimseyi tanımıyordum. Bu kasabada ya-
şayanlar birer hayaletti sanki, yalnızca insanlar
mı... binalar, hayvanlar... Hiçbirine dokunamıyord-
um, hiçbiri beni görmüyor, hiçbiri beni işitmi-
yordu. Artık delirmiş olabileceğimi düşünmeye
başlamıştım, delirmiş olmalıydım; olup bitenleri
başka türlü açıklama olanağım kalmamıştı. Delir-
miş bir insan, delirmiş olduğunu kendisi anlayabi-
lir miydi acaba, bilmiyordum.

Ürksem de, tek başıma olsam da, mezarlığa
doğru yürümeye karar vermiştim, orada parlayan
ışığı görmüştüm çünkü.

Sonunda tek bir mezarın üstünde titreşip sö-
nerek yok olan ışığın, ürpertili gölgeler bıraktığı
mezarlığın kapısı önündeydim şimdi. Buraya gele-
ne değin günler, haftalar, aylar, yıllar geçmişti san-
ki.

Mezarlığın çevresini sınırlayan gelişigüzel yı-
ğılmış taşların üzerindeki grinin, bezgin ve kabul-
lenmiş ruhu çökmüştü üzerime. Yorulmuş, kork-
muş, ama meraklı adımlarla girmiştim içeriye. Son

ışık haresini gördüğüm mezarın önünde durmuştum.

Üşütmeyen bir serinlik vardı ortalıkta. Güneş çekilmiş, geceden önceki ikircikli gri basmıştı her yanı. Mezar taşlarının üzerindeki yazılar seçilmiyordu. Birer birer dolaşıp her birine dokunuyordum, bu kez elim toprağın öteki yüzüne geçmiyordu, şaşıyordum; bu kasabada ilk kez dokunduğum, dokununca duyduğum, duyunca da gerçek olanı bulduğum bir yere geldiğim için seviniyordum.

Aklım başımdaydı. Ortada gerçekdışı görünen hiçbir gariplik kalmamıştı şimdi; garip olan kapıldığım düşünceydi. Mademki bu kasabada yalnızca mezarlara dokunabiliyor, yalnızca onları duyabiliyordum, belki de onlarla konuşursam beni duyabilir, benimle konuşabilir, nerede olduğumu söyleyebilirlerdi bana.

Her mezarın önünde bu düşünceyle boğuşuyor, her mezarın önünde yeniden denemeyi düşünüyordum: "Konuş ki konuşsunlar!" Mademki tuhaflık bende değil, kasabadaydı, deneyebilirdim, inanılmaz görünse de mezarlarla konuşabilirdim; sonra da cayıyordum ama, buna önce benim inanmam gerekiyordu, inanmadığım bir şeyi nasıl yapabilirdim? Bocalayıp duruyordum.

– Mezarlarla konuşan bir adam görsen ne derdin, inanmış mı delirmiş mi?

– İnanmakla delirmek yakın mı bu kadar?

– Delilerin inandıklarını sanmam doğrusu; belki de inanmadıkları için deliriyorlardır.

İnanmadığımı biliyordum, keşke delirmemek için inanabilseydim! Denersem, mezarlar benimle konuşursa, inanabilirdim; inanarak delirmekten kurtulabilirdim.

Kimse yoktu ortalıkta, ne kaybederdim ki, bir kez deneyebilirdim. Ortalarda birileri olsa yine deneyebilir miydim? İyi ki yoktu birileri, beni böyle kendi kendime konuşurken, bir mezarlığın orta yerinde kendi kendine konuşurken görselerdi beni, 'Deli' derlerdi bana kuşkusuz.

Aklım karışmıştı, inanmış olmam veya olmamam ya da delirmiş olmam veya olmamam, benden çok başkalarıyla ilgiliydi demek ki, ortalıkta olanlarla. Delirmiş olup olmadığımı ben değil başkaları söyleyecekti.

Başkaları mı, başkaları mı söyleyecekti bunu bana, bu kasabadakiler mi; bu kasabada görmüş olduklarımın hepsi zırdeliydi bana göre. Hepsi delirmişti, deliler kasabasına gelmiştim; görmeyen, duymayan, konuşmayan, yalnızca milyonlarca taht hazırlamak için oradan oraya koşuşturan delilerin, üstelik mezarlığının üstünden parlak ışıkların yayıldığı hayaletlerin kasabasına gelmiştim. Aman Tanrım, ne işim vardı burada benim?

Bir mezarın başında durmuş, konuşuyordum. "Ne garip bir kasaba burası,-hiçbir şey anlayamıyorum."

Eğilip mezar taşına bakmıştım, seçemediğim yazılarına... Toprağından, taşından, testisinden belli ki yeniydi. Üçgen bir tahta parçası üzerinde yalnızca rakamlar vardı.

Başucuna oturup dokunsam toprağa, bütün hayatı beynimin içinde bir bir canlanacaktı sanki, biliyordum. Gerçekte ölü bir kasabalıya ne kadarlık bir hayat öyküsü yakıştırılabilirdi; bildik ve sıradan bir hayatı olmalıydı.

Hayır, ölü bir kasabalının yaşarken değil, ölünce anlatmak isteyeceği, en çok ölüyken paylaşmak isteyeceği bir hayatı olduğunu varsaymıştım, ama susuyordu o. Üstelememiştim ben de. Bir mezarın ucuna ilişmiş ve kederli bir hayatı uzağından dinleyip gitmiş biri olmak istememiştim; ona sarılıp onun hayatına eklenerek, belki de hatırlamadığım kendi hayatım sayarak, kendi hayatım gibi dinlemek istemiştim.

Kararsızlıklar çekiyor, gitmek istiyordum buradan; ama gece her yanı karartmıştı, geldiğim yolu bulamıyordum. Ben de kalmıştım işte orada. Bu kasabada ilk kez karşılaşacağım gerçek hayatları, en çok da kendi gerçekliğimi bulacağımı sandığım mezarlıktan bütün gece çıkmamaya karar vermiş, çöküp kalmıştım mezarın başına.

2

Nereden gelmiştim bu kasabaya ve en önemlisi kimdim acaba?

Tuhaf bir sokaktan geçip gelmiştim. Issız ıslak, dar karanlık, her köşebaşında yürek çarpıntıları yaratan, ne kadar hızla geçilse de kaybolmuş-

luğunu gölge gibi peşinde taşıyan, tekdüze kaldırımlarını ayırtedemediğim, önceden hiç mi hiç bilmediğim –nasıl bilebilirdim ki?– bir sokaktan geçip geldiğimi hatırlıyordum şimdi; bomboş uzayıp giden sokağın uzaktan baktıkça ümitlendiren köşeleri yaklaştıkça uzaklaşmış, dörtyol ağızları belirsizleşmiş, sokağın iki yanında sıralanmış eski evlerinden ne ışık, ne ses gelmişti.

Kendimi bir anda içinde bulduğum, kurmaca bir sokaktı sanki; arnavut kaldırımlarını eskitmiş, yağmur oluğunu orta yere vermiş, bu olukta aktı akacak kirli suyun kokusuyla, titrek lambalarının canlandırdığı hayaletlerini geceye salıvermişti.

Gecenin ele geçirdiği bu ıssız sokakta tek başıma yürürken, arkamdan yalnızca yıkıldı yıkılacak bakkalın tütün ve arapsabunu kokusuyla, taş fırının kirli camları ardında birikmiş simit kokuları gelmişti. Çivite boyanmış yıkık sarnıcı ve eski bir camiye geçmiştim. Bir süre caminin önünde durup demir parmaklıklı kapısı ardından, havuzu şırıldaayan, gülleri solmuş, musalla taşı boş olan avluya bakmıştım; kapısında ‘1856’ diye yazan kararan tarihine caminin. Yalnızdım. Sonra da kapıları pencereleri hep o sarnıç mavisiiyle boyanmış kâğır evlerin önünden dolanmış, donup kalmış sokağın iki yanına yorgun argın dizilen eski evlerin cumbalarına, kapı tokmaklarına, ama ille de pencerelerine bakmıştım. Niye ille de pencerelere, pencerelerde hiç kıpırdamadan dökülen kuş işlemeli, tığ işi perdeleri çekip içlerine mi dalmak istemiştım; nereye gittiğimi bilmediğim bu sokakta pencere-

lerden bir ses, bir ışık istemişim mutlaka. Evlerin duvarlarını ısıtan geyikli duvar halılarının ormanlarında kaybolmak, etek uçları kolalı beyaz dantel örtülerin yayıldığı sedirlerde, sakız kokularının sindiği dantelli yastıklarda uyumak, sonra uyuyup uyanıp demli çaylar içmek, duvar içlerindeki gizli hamamlarında sular dökünmek, yer sofralarında buğulu tarhanalar beklemek, yemek sonrası mahmur sohbetlerinde de başımdan geçti diyerek uydurma hikâyeler anlatmak istemişim tabii; uzak-tan gelen, uzak bir akraba olarak. Yalnızlıktan.

Öyle yürüyüp giderken üzerindeki eciş bücüş yazılarını okuyamadığım, okusam da tam anlayamadığım, koyu ve karanlık bir duvarla karşılaşmıştım. Çıkmaz bir sokağa geldiğimi sanırken iki yana açılan, adsız, numarasız yolu görmüş, duvarın üzerindeki eciş bücüş yazılara bakmış, duvardan ve yazılardan bir işaret, sokaktan bir görüntü ummuştum; ama ne bir işaret, ne bir görüntü bulmuştum. Duvarın önünde öylece dururken içimi garip bir korku kaplamaya başlamıştı. Büyüyordu korkum; neredeyse paniğe kapılacaktım, duyuyordum. Sokağın hem sağından, hem solundan bana doğru yaklaşan gölgelerden ötürü korkmaya başlamış, kaçmayı düşünmüştüm.

Artık tekdüze kaldırımlarını ayırdedebileceğim, kaybolmuşluk duygumu yenebileceğim, neredeyse tanıdık gelen bu sokaktan kaçıp gidecektim ki, birden bir ses duymuştum. Paniğimi yatıştıran, benliğimi kaplayan, yeniden düşünmemi

sağlayan ılık bir ses, "Geriye dönme," diyordu, "Zaten dönemezsin!"

Şaşırmıştım, onu göremiyordum, ama sesi içimdeydi sanki.

"Geçtiğin sokak, yaşandı ve bitti artık."

Yatışmıştım: "Ne demek yaşandı ve bitti?"

— İlk geçişinde bu yolun zamanını da geçmiş-tin. Yeniden bir yol ağzına gelerek aynı zamanları yaşayamazsın.

— Ne demek 'ilk geçişinde', ben buraya daha önce hiç gelmedim ki!

Bir zaman boşluğundan söz ediyordu sanırım ses, ya da 'zamandışı'na atılmaktan. Kim olduğunu anlamak için ona doğru yaklaşmak istemiş, beni yaşadığım bu zaman ve durumun bir düş değil gerçek olduğuna inandıran sesin sahibine doğru yönelmiştim. Sesin sahibi yerine ilk gördüğüm, gözlerimi acıtan ışık olmuştu; vadiye hayat veren ışık gibi değildi, sarı ve kırmızıları yoktu, renksiz, sert ve devinimsizdi. Kapalı olan gözlerimi açıyor, arkamdaki beyaz duvarda görüntüler çiziyor; belirsiz, silik ve titrek görüntüler yoğun ışıkla biçimlenip gitgide anlaşılır oluyordu. Gözlerimi acıtarak geçen ışığın duvarın üzerine düşürdüğü gölgeler belirginleşince, ne garip kendimi görmeye başlamıştım. Kendimi derin bir uykuda görüyordum; kıpırtısız, huzurlu ve sakin... Belli belirsiz nefes alıyordum, yüzümde hiçbir anlam yoktu, biraz dikkatlice bakılınca belki biraz acı; belli belirsiz.

Işık giderek görüntüleri büyütüyordu; şimdi yalnızca yüzümü değil, bütün bedenimi, ellerimi

kollarımı, ayaklarımı bacaklarımı, göğsümü belimi, yattığım yeri ve bulunduğum odayı da görme-ye başlamıştım. Işığın çizdiği resimler arasında bir kadın yüzü görüp belki de gördüğümü sanıp hemen sormuştum: "Sokağın zamanı bitti, demekle ne söylemek istediğini anlayamadım?"

Görüntüsü iyice belirginleşmiş, yüzünü yüzüme yaklaştırarak yanıtlamıştı beni:

– Sanırım şimdi daha iyisiniz.

Sarışın, mavi gözlü, uçuk yüzlü bir kadındı. Birbirimizin yüzüne anlamadan, anlaşılmadan bakıyorduk. Bir an gözlerinin içinden akıp gittiğimi sanmış, sonra yeniden resmin bütününe bakmış ve yine kendimi görmüştüm, hâlâ uyuyordum.

Kendimi uyurken gördüğümü sevinçle fark edince karabasanlar sonrası duyulan rahatlama, hepimizin oh yalnızca bir rüyaymış diye duyduğu gizli sevinç benim de içimi sarmıştı. Bu sevinçle çılgılık atacak gibi olmuş, vadi, ışık, tünel derken ikircikli kalmak ne söz, vadiye mi tünelin ötesine mi, kaldı ki neye karar verirsem vereyim, bu yolların nereye çıkacağını bilmediğim süre boyunca seçim bile yapmamın olanaksız olduğu sokakların hepsi, demek ki bunların hepsi yalnızca rüyaymış diye sevinmiştim. Olup bitenlerin rüya olduğunu düşününce derin bir nefes almıştım. Her şey yerli yerinde sayılırdı, gariplik ve anlaşılmazlık, normal ve açıklanabilir olmuştu.

Tam böyle düşünüp sevinecekken, bir türlü atamadığım sevinç çılgılığımın, içimde büyüyüp büyüyüp yarılmayı bekleyen ateşli iltihaplar gibi

tüm bedenimi sarmasıyla yeni bir korkuya kapılmıştım. Bunların rüya olduğunu anlayabilmem için uyanmış olmam gerekmez miydi, uyanmış isem bu çılgılığı atabilmem gerekmez miydi; bir de kendimi uyurken görmemiş olmam... Uyanmış isem kim olduğumu, nereden gelmiş olduğumu, burada ne işim olduğunu bilmem gerekiyordu, oysa belleğim hâlâ yoktu.

Uyanmak için kendimi zorlamış, gözlerimi zorla açmıştım. Duvardaki görüntüler değişmemiş; zaman, bunları yaşadığım anlarda durmuştu sanki. Sarışın kadın yüzüme eğilmiş soruyordu: "Sanırım şimdi daha iyisiniz?"

Bense yineliyordum, "O sokaktan daha önce hiç geçmedim ki!" Bunları söylerken dirseklerimin üzerinde doğrulmuş, yüzümü yüzüne yakınlaştırmış ve onun yalnızca derinliği içinde kaybolduğum gözlerine bakmak değil, soluğunu da duymak istemiştim. Onun soluğunu duymuş ve "Soluğunu duydum işte!" diye bağırmıştım. Beni özenle yatıştırmaya, yatağıma yavaşça yatırmaya çalışmıştı.

Özeninden mutlu oluyordum, ancak aklım başka yerdeydi. Anlayamıyordum, önemli bir hastalık, önemli bir ameliyat, önemli bir kaza geçirmiştim, ya da... Bilmiyordum, belki bir kalp ya da beyin ameliyatı... Beyin... Beyin mi... Beynim? Hemen duvardaki görüntülere bakmıştım, hiçbir şey yoktu; ameliyat masası, serumlar, tomografi, neşter, ritmik sesiyle eğriler çize çize kader biçen ekran... Hiçbiri yoktu! Duvardaki görüntüler kaybolmuştu. Kollarıma bakmıştım; kan, serum, ha-

yır, hiçbir şey, sarışın kadının üzerinde ise ne doktor, ne hemşire giysisi... Uyanıktım. Boşuna uyanmaya çalışıyordum. Tanrım deliriyordum, böyle değildi, biliyordum. Nasıl olup da böyle olmadığını biliyordum; bilmiyordum! Bu olsa olsa rüyalar içinde bir rüyaydı. Keşke uyuyor olsaydım!

3

Bir selvinin ucundan yükselen ayı gördüm. Gölgeler dolaştı. Bir mezarın yanına uzandım. Bedenimde böcekler çıtırdadı, önemsemedim. Toprak serin, ortalık sessiz, hava temizdi. Dingindim. "Hangi mezara dokunsam onun hayatını yaşamışım gibi geliyor, ama kendi hayatımı bir türlü hatırlayamıyorum," diye mırıldandım. Gökyüzüne, yıldızlara, halelenmiş aya bakıyordum. Üşümü-yordum.

Temiz havayı derin derin içime çekip yanına uzandığım mezara baktım; benimle ilk kez konuşmuş olduğunu saydığım –çünkü dokunabilmişim ona– ölü kasabalıydı yanımda yatan.

– Demek ki kendimi sana yakın duymuşum, gelip senin yanına uzanmışım. Uzun bir gece var önümüzde, hadi anlat, kim olduğunu söyle.

– Sıradan bir kasabalıyım ben, diye konuştu mezar, ne anlatayım ki?

Şaşırdım, bir an durdum; ama şaşırdığımı belli etmek istemedim, bu kasabada ilk kez biri beni duymuştu.

– Kim olduğunu anlat, diğerlerini de, hatta kasabada yaşayanları da; nerede olduğumu söyle bana!

– Sana ancak sıradan şeyler anlatabilirim, önemsiz şeyler. Sıradan şeyler anlatabilirim ben.

Başıma gelen bunca tuhaf şeyi, en çok da kim olduğumu, nereden gelmiş olduğumu, bu kasabayı anlamak istiyorum tabii ki! Üsteledim. O yine sıradan şeyler anlatmaya kalkıştı bana. Neredeyse sinirlendirecekti, tuttum kendimi; bir ölüye laf atmaktan kolay değildi anlaşılan.

– Şey, dedim, ilk kez bir tünelin ucunda açtım gözlerimi, ışıktan bir tanrının gürlemesiyle uyandım, nerde olduğumu öğrenmek istiyorum.

– Açıklama yapmana gerek yok, diye sözü-mü kesti. Şu anda hayatını merak ettiğini, her dinleyeceğin hayattan kendi hayatını bulup çıkartmak istediğini biliyorum; oysa yaşarken söylene-meyen basit sırlardan oluşur hayat, ölünce ise önemi kalmayan sırlardan, her şey sıradanlaşır.

Uzlaşmak istedim, sabırlı olmak,

– Nasıl öldün peki? diye soracak oldum, ama birden sustu o, konuşmaz oldu, ben de sustum.

Gökyüzüne baktım, bulutlar toplanıyordu. Üstüme tırmanmaya çalışan mezarböceğini silkeledim. Çıkan serinlikle ürperdim. Doğru, nasıl öldüğünün önemi yoktu. Nasıl öldüğünün ne önemi vardı ki, aptalca bir soru sormuştum; ölmüştü işte. Önemli olan nasıl öldüğü değil, nasıl yaşadığı olabilirdi. Bir ölü için bile yaşam daha önemli olabilirdi.

Kalktım. Yükselen, ama halelenmiş ayın yetmeyen ışığı altında öbür mezarları dolaşmaya başladım. Nedense küçük bir mezar arıyordum, bulamadım. Yanına dönüp geldiğimde fark ettim ki, çevresinde dolaştığım, tozunu toprağını sildiğim, kurumuş çiçeklerini temizleyip testisine su kattığım, sonra da eğilip üzerindeki yazıyı okumaya, bir tarih, bir ad, bir not bulmaya çalıştığım mezar değildi bu. Yine de hatırlayamadığım hayatımı ancak bu mezarlıktan bulup çıkaracağımdan kuşku kalmamıştı. Yeniden aramak istedim, ne var ki ayın önünü kara bulutlar kaplamıştı, hiçbir şey göremedim. Uzandım onun yanına, sustum öylece.

Serinlik ve kara bulutlar yağmur habercisiymiş; yağmur durduğunda her yanı ıslak toprak kokusu kapladı, solucanlar dolaştı her yanda, toprağın kokusunu içime çektiğimde hoş bir hafiflik duydum, yaşamak güzeldi. Yağmurla temizlenen havayı içime çektikçe, bu havayla hafifledikçe, neden bu mezarlıkta olduğumu anladıkça, –yaşadıkça– şimdi ne yapacağımı bildikçe seviniyordum; şarkılar mırıldandım, çiçekler toplayıp her bir mezara sular serptim, ıslık çaldım.

Ne yapacağımı ve nasıl yapacağımı anlamıştım. Geçmişî hatırlamamın bir önemi yoktu artık, kim olduğumun... Şimdi hangi hayatı istiyorsam onu yaşayabilirdim, yeryüzünde "Keşke başka bir hayatım olsaydı!" diye yakınmayacak tek insan ben olabilirdim. Dilediğim, özendiğim, öykündüğüm hangi hayat olursa olsun, benim olabilirdi.

Aklımla anlayıp yüreğimle inanamasam da böyle görünüyordu. Hangi mezara sarılsam onun hayatına karışabilir, onun hayatını kendi hayatım olarak yaşayabilirdim; ancak mezarlarda yaşayanlarla ilişki kurabiliyordum çünkü, ölmüş olanlarla!

Sevincim çok sürmedi. Hangi mezar sahibinin nasıl bir hayat yaşamış olduğunu, onun hayatının bir parçası olmadan nasıl öğrenecektim peki? Onların hayatlarını yalnızca onlara ait değil, kendi hayatım olarak yaşayabilirdim. Benim dışımda yaşamış o hayatların hepsi benim olabilirdi, doğru, ancak bir kez sarıldım mı onlara lanetleri de benim olacaktı, üzerine lanet çökmemiş bir hayatı yaşamadan, –böyle bir hayat var mıydı– bunu nasıl öğrenebilecek, kedersiz bir hayatı nasıl bulacaktım?

Gerçekte şanslı sayıyordum kendimi, ama sorularım bitmiyordu; belki de istediğim hayatın hangi mezarda olduğunu bilirsem onu seçip yaşayabilirdim, ama nasıl bir hayat istediğimi bile bilmiyordum henüz, nasıl bir hayatım olmalıydı, nasıl yaşamış bir hayat mutlu edebilirdi beni, bilmiyordum. İşte, hemen önümde, hemen elimin altında yüzlerce yaşamış ve bitmiş hayat vardı ve ben hangisine sarılsam onun bir parçası haline gelecek, ama onun lanetini de yüklenecektim. En güzel saydığım hayatı kendi hayatım kılabilirdim, ama bu hayatın kendi lanetini de göze alabilecek olursam eğer... Ne yapsam, bunca mezar arasında kendime bir mezar bulamayacaktım sonuçta.

Yaşanmış ve bitmiş hayatlar içinden bir hayat bulmaktansa yaşanmakta olan, içine girip lanetini kovabileceğim hayatlar içinden birini yeğlemek istedim. Aradığım ve mutluluk içinde yaşayacağım bir hayatı, ellenemez hayatların canlandığı bu mezarlıktan değil, lanetini çözebileceğim hayatların içinden bulup çıkartabileceğimi düşündüm. Değiştirilemez bir hayat değil, anlaşılabilen, öldükten sonra da mutlulukla hatırlanabilinen bir hayat seçmeliydim.

Böyle bir hayatı da ancak kasabada bulabilirdim, yaşanmakta olan hayatların içinden; kasabaya dönmeliydim.

Çıkış yolunu bulamayıp bütün geceyi geçirdiğim mezarlığın yağmurla ıslanmış yoncalarına ayaklarımı sürte sürte, neredeyse istemeye istemeye, her bir mezarın önünden tekrar dolaşarak, tekrar konuşacağımıza dair sözler vererek ayrıldım oradan. Yoncaların bitip tozun toprağın, taşın çakılın başladığı yolda, rüzgârla kıpırdanan otların, rüzgârdan çok kendi güçleriyle kıpırdandıklarını sandığım otların iki yanı sardığı patikada yürürken, bir yandan da usul usul oluşan sorulara yanıtlar arıyordum.

"İnsan hep geleceğini tasarlayarak, hep bunu tasarlayarak yaşadığını sanırken, gerçekte hiç kaybetmeyeceği bir geçmiş yaratmakta olduğunu anlıyor, geçmişini hatırlamadan yaşanan bir hayatınsa anlamı olmuyor; hiç bilmezdim, geçmişe sahip olunmazsa gelecek de önemini yitirmiş, geçmişin içinde ise gelecek aramak olanaksız."

Benimle konuşan mezara hak veriyordum. Kasabada arayıp bulmak istediğim yeni bir hayat mı, yoksa geçmiş hayatım mı bilemiyordum doğrusu; doğrusu bu kasabada bulacağım şeyin kendi hayatım olup olmayacağını, gerçekten hayatımı arayıp aramadığımı bilmiyordum artık.

Kasabaya varmadan, hemen kasabanın önündeki kırıkta durdum, ikircikliydim; bir dut ağacının altında soluklanmak istedim. Canlılığı kasaba değil mezarlıkta bulmuştum, ama yine de kasabaya gitmek istiyordum, yalnızca kendi gücüyle hareket eden hayatın yanına; karar veremiyordum.

Ağacın altına oturmuş, pıtır pıtır dökülen dutların çevresinde vızıldayan arılara bakıyordum. Arılar dutların üzerlerinde titreşerek uçuşuyor, kaçır gibi uzaklaşıyor, sonra tekrar gelip üstüme başıma da konuyorlardı. Bir de karınca yuvası buldum; çizdikleri eğri bögür yolda burun buruna tokuşan karıncaları izledim, ölmüş bir arıyı kanatlarından çekiştiriyorlardı.

Ağacın altına boylu boyunca uzandım. Dut yapraklarının arasından süzülen güneşten korunmak için ellerimi uzattım ve parmaklarımı açıp kapayarak güneşi görülür görülmez yaptım, oyalandım orada.

Güneşle oynarken yaşadığım sürece en çok gördüğüm, her insanın daha bebekken en çok oynadığı şeyi, yani ellerimi unutmuş olduğumu fark ettim. Bana yabancıydılar. İnsan ellerini ancak ölünce unutulabilir herhalde, diye düşünmeye başladım. Ölmüş olabileceğim ilk kez o an aklıma ta-

kıldı; ölmüş olabileceğimi ellerimle oynarken düşündüm. Bebekken... Her bebeğe elleri yabancı gelir; oyuncak gibi, oynarken... Düşündüm.

Yaşarken bedenimde en çok gördüğüm yer ellerim olsa gerekti. "Her insan önce elleriyle düşünür, bilinci, önce elleri yaratır insanın," diye konuştum. Eklemlerindeki kırıksıklıklara, üstündeki kıllara, çoğalan benlere, yara izine baktım. Tırnaklarım uzuyordu, ölmüş olsa da tırnakları uzuyordu insanın. Çevirip ellerimi, avuçlarıma baktım; eklemlerindeki kırıksıklıkları, hayat, şans, aşk çizgilerini saydım. Parmaklarımı gerdikçe çizgiler belirginleşti, rengi sarardı; ölünce, morarmadan önce, insanın teni, önce sararıyordu demek ki!

Bu yeni duruma alışıyordum. Ölmüş olsam da –öyle ölür ölmez bitmiyordu düşünce– düşünüyor ve anlayabiliyordum. Bu durumla ilk karşılaştığım anda içimi saran ürpertili üzüntü de dağılıyordu, alışıyordum. Yaşadığım sürece hep başkalarının başına geleceğini sandığım, her ölümde kendi ölümümü düşünsem de kendime yakıştıramadığım ölüm, benim de başıma gelmişti. Ölmeyi düşünerek değil, yaşayarak öğreniyordum.

Nasıl bir hayatım olduğunu, nasıl ölmüş olduğumu bilmiyordum. Düşündükçe yine meraklandım, bütün bu olup bitenleri ölümümle açıkladığıma göre, öldükten sonra da başıma neler gelebileceğini merak edebilirdim, hatta geçmişimi de.

"Yalnızca yaşarken mi, insan ölünce de öğrenme merakıyla varolabiliyormuş," diye fırlayıp kalktım ağacın altından. Üstüme yapışmış, ezilmiş

dutları silkeleyip tünele doğru koşmaya başladım. Koca bir vadiyi ters yüz geçmeye başladım. Koşarken üstümü başımı bereledim; nefes nefese geçtiğim vadi bitmek bilmedi. Önümde yeşili mavisi, sarısı pembesiyle renk renk çiçeklerin, ağaçların böceklerin, ölüme inat yaparcasına dalgalanan, ilk gördüğümde canlanışını hayranlıkla izlediğim kıvrın, her geçtiğim yerde ardımda solup cansızlaştığını fark ettim; ışığın hayat verdiği vadiyi öldüre söndüre geçtim.

Dağın eteğinde durdum. Bu sarp kayanın ucuna nasıl çıkacağımı düşünmeye başladım. Boşuna düşünmüşüm, bir anda yine tünelin içinde buldum kendimi, sanırım uçtum. Baktım, genişliği uzandığım yerin genişliği, yüksekliği yüzükoyun yattığım yerin yüksekliği kadar olan tünelin içindeyim. O âna kadar olanların hiçbirisi başıma gelmemiş gibi yattığım yerden ırmağı, söğüt ağaçlarını, tarlaları, uzaklarda gerçek değilmiş gibi belli belirsiz duran kasabayı görüyordum; güneşi, uzaklarda kıpırtısız duran bulutları...

Kendimi tünelin içine doğru çektim. Başımı çarptığım kayaya bakmak istedim; kızılımsı, tırtıklı, volkanik kayaya... Yıllanmış bir mezar taşıydı, üstünde adım yazıyordu.

Gökyüzüne ve bulutlara baktım, sonra da gözlerimi kapadım.

KIRDA

Doğrusu bunca insanı bir arada gördükçe, bunca insanın benim için toplandığını düşündükçe kırdaki, içten içe böbürleniyorum ben de, heyecanlanıp yüreğim sıkışıyor yeniden, biliyorum fazla heyecan iyi gelmez kalbime, yine de göğsüm kabarık sevinçlerle doluyor, onlar bir o yana bir bu yana yalnızca benim için olduğunu bildiğim sözsüz seğirtmeleriyle dolandıkça ve büyümüş göz çukurlarına süzüm süzüm terler dolarken hepsinin, kalkıp terlerini silesim, gözlerini öpesim geliyor her birinin, tek tek; yine de kımıldamıyorum köşemde, biraz da kasılarak hani, yabancı tatlar duyarak bundan, bu tatları ilk kez öğrenerek, en çok da huzurla durduğum köşemde parmağımı bile kımıldatmıyorum artık; ilk kez kendimi evsahibesi gibi duymadan, öyle ya benim için değil mi bunca telaşe, ilk kez başkaları için çırpınıp koşuşturmadan, bu kez benim için koşuşturmalarından mutluluklar duyarak, bak işte aynen böyle diyerek, mutlulukla, benim adıma düzenlenmedi mi bugün diyerek, kendi adıma verilen bu yemeğe konuk gelmenin huzurlu gevşekli-

giyle izliyorum onları sessiz. Olup bitenleri, gelen gidenleri, sessiz selamlaşmalarını, tedirgin karşılaşmalarını, ilk kez evsahibesi gibi duymadan kendimi, kırım tadını çıkarıyorum, tembel ve mutlu!

İşte, İzzet Bey şu gelen, kocamın eski patronu, yanındaki de büyük oğlu Berki; Berki İtalya'da okuyordu, "İtalya'dan dönünce işin başına geçecek," der demez babası, istifa edip ayrıldı kocam yanlarından, aynı gün. Anlaşılmaz bir onuru var kocamın; ayrılıp onların yanından, kendi işini kurmaya kalkışmıştı hemen.

Nerede kaldı acaba, ne kadar benim için gelmiş olsa da bunca insan, olmaz ki, yalnızca benim ilgilenmem olmaz ki, Banka Müdürü de gelmiş baksana, hay Allah inadından yapar biraz da bilirim, azıcık huysuz gibidir İhsan, ama olmaz ki!

Bana mı öyle geliyor, yoksa kır bile başka mı bugün; çam dalları masalara doğru saygılı eğik, selviler inadına dik başlı onurlu, toprak gözükmüyor gelin çiçeklerinden renk renk, cicibiciler, aralarında da mor menekşeler arandıkça, üşütmeyen bir serinlik var havada ve sığırcıklar bile şamatasız bugün...

Nerede kaldı kocam, ah şu İhsan, en olmadık yerde kaybolur, korkar, böyle günlerde korkup sinner bir köşelere, yine bir köşede iç geçirip burun çekiyordur dönsen baksan; neyse ki İzzet Bey Banka Müdürü ile konuşuyor, yalnız kalmadı adam. Ne zorluklar çıkardıysa da Banka Müdürü kocama, gelmeden edememiş işte.

İhsan, yani kocam, İzzet beylerin yanından ayrıldıktan sonra kendi işini kurmaya kalkışmıştı da, işte ben o zaman vermiştim annemden kalan tek taşlıyı ona, sonra da Banka Müdürü yine zorluk çıkarınca, canım aile bütündür, iyi günde de kötü günde de, sonra İhsan, biraz huysuz olsa da iyi adamdır İhsan, güzel günler geçirdik birlikte, çok, sebat edip çalıştıydı, gece gündüz eve gelemeymiş, inatçıydı, Sevil mi neydi adı bilmem, sağda solda kulağıma gelirdi, ama inanmazdım, bilirdim ben, benim için çalışırdı kocam, bizim için, durmadan çalıştı İhsan.

Nasıl da özenip dizmişler masaları suyun başına, özenip üstüne çiçekli örtüler sermişler, mavi beyaz; çiçekler, bir-iki de defne dalı, yeni kesilmiş dalından; biri diğerine benzemez bin çeşit tabak çanak var masalarda, hepsi benim için, benim için bugün, öyle değil mi, en çok benim için!

İzzet Beyler ilk kez yemeğe geldiklerinde bize, bir daha da hiç gelmediler ya, kocam iş gereği bu yemek demişti, özen göstermemi istiyordu anlaşılan; yetişmeyip ötekilerine hiç benzemez melamin tabağımda yerken yemeğimi, hani gizliye saklaya tabağı mı, utana sıkıla yerken yemeğimi, -yemiş miydim?- İhsan ilk maaşıyla porselen bir takım almıştı bana, öbür ay da çatal bıçaklar, Jumbo'ydu hiç unutmam, en iyisinden, sıkılmayayım ben bir daha diye, çok düşüncelidir kocam.

Bak işte tencere kazan tepeleme pilavlar, kaç evde birden pişti bu bazlamalar, yoğurt ve birazdan da çoban kavurmalar; şu gelenler de Ekrem ve

arkadaşları, kocamın en yakınları, hepsi benim için geldi bugün, hep benim için bunca telaşe; ne tuhaf, hiç duymadığım duygular duyuyorum, hiç duymadığım sevinçler, heyecanlar...

Kocam solcuydu gençliğinde; Ekrem'le hapis yatmışlar önceleri, sırt sırta verip birlikte uyumuşlar soğuk taş koğuşlarda, benden de konuşup satranç oynamışlar hayallerinden, benim hiç haberim yok daha İhsan'dan; görüşe gelenlere de "Bolca kolonya getirin bize," diye sıkı sıkı tembihlerlermiş, "Aman ha, büyük şişelerden olsun," kaynatıp içki üretecekler ya, anlat anlat bitiremezlerdi; erkekler yan yana gelince askerlik konuşurlar sanırdım hep, bunlarsa hapsi konuşurlardı durmadan. Kötü günler insanları yakınlaştırır, askerlik dediğin ne ki, bir çeşit hapislik değil mi sanki; gençliğimde, ne gençliği, çocuktum daha, komşu üsteğmen babamdan isteyince beni, gitmem Allah gitmem, yeri göğü yıkmıştım, yıkmıştım da rahmetli babam pek kızmıştı, ne yapayım oldum olası askerleri hiç sevemedim ben, savaşı, kavga gürültüyü; biz İhsan'la bir günden bir güne kavga etmedik, İhsan ilk gözağrım benim, ilk ve son erkeğim.

Bak işte hepsi gelmiş; o uzun gecelerde, bir köşede onlar hararetili hararetili solculuk konuşurlarken ve biz Ekrem'in karısıyla çay kahve yetiştirip biraz da mahmurlaşan gözlerimize usul usul inen uykunun bulanıklığı ile kimin kim olduğunu karıştırdığımız o pos bıyıklı adamları, -beni hiç fark etmezler sanırdım- İhsan'ın ve Ekrem'in şakakları hepten kırlanmış bütün arkadaşlarını tek

tek sayabiliyorum şimdi, hepsi gelmiş, bu kez hepsi benim için buluşmuş burada. Ben de şimdi onurlanarak, uzun uzun ne konuştuklarını iyice anlayamadığım gecelerinde çay kahve koşturmak yerine ve ilk kez evsahibesi gibi duymadan kendimi, yalnızca öylece durup benim için toplanan bunca insandan ötürü duyduğum övünçle selamlıyorum hepsini, İhsan'ın bütün arkadaşlarını; gerçekten bilir, önemser, severlermiş, hiç bilmezdim.

Usul usul da aksa şu çay, çocukları çekiverseler yanından, içim daha bir rahat edecek benim, ürküyorum elimde değil; su, büyük küçük herkesi çeker kendine bilmez miyim, hele bu çayın suyu, bakmayın bulanık aktığına, dağlardan süzülüp gelir, buz gibidir, daldır bakır maşrapayı, oh buz gibi, kar suyudur, temiz; düğünü de ölümü de, ne tören yapılacaksa hep bu suyun başında yapılır, masalar dizilir, çiçekler, defneler, sonra pilavlar kebablar, çoluk çocuk hep birlikte yenir, yörenin geleneği öyle; ama uzak tutmak gerekir çocukları, ne olacağı bilinmez, Allah korusun! –Bizim hiç çocuğumuz olmadı!–

Birer birer gelip çiçekler veriyorlar bana; güller, karanfiller, kasımpatılar... Eğilip dokunuyorlar, o yalnızca tek bir anda duyulan koşulsuz sevgilerini sunuyorlar; ilk kez içimi böylesine ılıklaştıran sevgilerini görüyorum gözlerinde ve onurlanıp böbürleniyorum için için, hiç de yalnız değilmişim diyerek, içim sevinçlerle dolarak; sahi, hava bile bir başka bugün!

İşte İhsan da göründü çok şükür, Ekrem'in koluna girmiş abanarak, çamların arasından göründüler; geç kaldı, ne o, sendeliyor mu, bana mı öyle görünüyor voksa, omuzları düşmüş, saçları dağınık, gözlerinde de hiç görmediğim bir umarsızlık, ne oldu ki İhsan'ıma, alışageldiğim alaycı gülümsemesini göremiyorum ince dudaklarında; güç bela titreyen bacaklarını sürükleyerek gelip oturunca su başındaki masalardan birine, kırdı üçer beşer öylesine gezinip sessiz mırıltılarla dolaşan konukların hemen hepsi bir anda çevresini sardılar kocamın ve el sıkışıp kucak kucağa öpüştüler sıcak. Önce İzzet Bey ve büyük oğlu Berki, sonra da Banka Müdürü; hayret, bugün İhsan kayıtsız onlara karşı, sanki onlar da daha bir ölçülü, suskun bir saygıyla duruyorlar İhsan'ın karşısında; İhsan ise Ekrem'in koluna yapışmış, gözlerini bile kaldırmıyor yerden.

Tek tek öpüştüler. İzzet Bey, oğlu ve Banka Müdürü, sonra bize daha uzak sayılabilecek İhsan'ın öteki iş arkadaşları, tanıdıkları; sonra bize gide gele iyice bellediklerim, hal hatır sorarken hani ben, elimi kavrayıp ya da pelte gibi sıkımlarından ötürü ya da bacak bacak üstüne atışlarından en çok, sigara üfürüşlerinden belki de, hani onlar gittikten sonra, "sen sakın söyleme tamam mı, sen sus," deyip İhsan'a İhsan'dan önce onları anlattığım, ben öylece uydurup uydurup anlatırken İhsan'ın kıkır kıkır gülüşüne bayıldığım, "Nereden bulup çıkartıyorsun ki bunları, bilmem," diye dizime vurarak küçücük bir çocuk gibi bana sarıldı-

ğı o günleri hatırlattığı için, belki de en çok İhsan'ın o halleri yüzünden daha da çok sevdiğim bütün arkadaşları, hepsi, İhsan'ı öpüp öylece yanında dikilip kaldılar; başları eğik, sessiz, İhsan gibi.

Şimdi sırası değil biliyorum, biraz da tuhaf kaçacak, ama söylemeden edemeyeceğim işte; İhsan'ın, hatta Ekrem'in gözlerindeki solgun kederler, gizleye saklaya akıttıkları yaşlar, –ne kadar sakınsalar da ben görüyorum– bu kederli halleri içten içe sevindiriyor beni, içimde ne olduğunu tam söyleyemediğim tuhaf kıpırtılar uyandırıyor; sevinç, onur, mutluluk, övünç, bilmiyorum ki, hepsi birbirine benzeyen duygular, yeterince anlayamıyorum; İhsan'ın söylemeye utanırım dediği sevgisini anlatıyor sanki bu keder, söylemeyip söylemeyip işte tam bugün, tam bu anda dile getirmeye çalıştığı sevgisi olamaz mı diyorum gözlerindeki yaşlar? Ben ne zaman sorsam ona ya da ne zaman istesem söylemesini, ince dudaklarını daha incelten alaylı gülümsemesi yerine görmek istediğim bu ciddiyeti, biraz tuhaf kaçacak, ama bu ciddiyeti beni hiç olmadığım kadar mutlu ediyor şimdi; sevgi ancak ciddiyetle dile getirilir diyorum, işte İhsan bana bunu ilk kez söylüyor, ilk kez dile gelen sevgisiyle, bu kez derimin altına kadar duyduğum inandırıcılığıyla sarıp sarmalıyor beni diyorum; ben gülümsüyorum işte o zaman, bu sevginin inandırıcılığına duyduğum minnetle, en çok bu payelenmenin onuruyla, hiç de alayla değil, mutlulukla!

Birden bulutlar toplanmaya başladı, neredeyse yağdı yağacak, güz yağmuru bu, bir gelir bir geçer; yine de çabucak toplansalar iyi olacak, uyarmalı mı? Bak işte onlar da telaşlandı ve koca yaz suya hasret toprak, gelip geçen bulutun ak pak rüzgârıyla kabarıverdi sanki bir anda; bu yıl güz erken gelecek, belli.

Alelacele toplanıp masaların başına, hızla yemeğe başladılar onlar da; el çırpıp şarkı söylemeyecek, içki içip fıkra anlatmayacak, ip gerip dallara salıncak kurmayacaklar nasıl olsa; sessiz sedasız yiyip yemeklerini, fısır fısır konuşup aralarında, az sonra içlerinde dağılacak hüznün ve bulutların grilerini de yanlarında taşıyarak, toprak kokan bu kırdan evlerine dönecekler tek tek; bir tek İhsan, belki bir İhsan evimize dönmeyecek, belki Ekrem alıp götürecekt onu ve Ekrem'lerin konuk odasında, Ekrem'in karısının özene bezene serdiği çiçek kokulu çarşaflarında bir o yana bir bu yana, şimdi neden benim de onun yanında olmadığımı sora sora bütün gece ve bana şimdiye değin hiç söylemediği içtenliğiyle –çaresizliğiyle mi yoksa?– sevgi ve özlem sözcüklerini fısıldayacak; yine de sabahı dar edecek kendine bu gece İhsan, biliyorum, yani kocam. Öyle!

Ekrem'in karısı bir gün demişti ki, "Bütün erkekler öyledir, "demişti bana, "Hiç söylemezler sevgilerini!"

Hiç olur mu, çocuklarla hayvanlar ne güzel belli ederler, nasıl da inandırıcı olurlar, hiç olur mu, niye söylemesin ki insanlar sevgilerini?

"Hayır," demişti Ekrem'in karısı, "Biz söyle-
riz de erkekler söyleyemez, korunaksız, çıplak sa-
yarlar kendilerini."

"Hiç olur mu, sevgi zaten çıplak kalmaktır,'
demiştım ben. "Hayır," demişti yine de o, "Erkek-
ler bir kez söyler, hani ilk kez..." demişti. Sonra
da kıkır kıkır gülmüştü; çok hoş kadındı Ek-
rem'in karısı, çok hoş doğrusu.

Ben de öteki kadınlar gibi miydim bilmiyor-
dum; ama İhsan'ın hep söylemesini isterdim, hep
söylesin bana sevgisini. İhsan ise şaşarak bakardı
bana, yoksa kızarmıydı, "Yahu sevgi sürekli söy-
lenen bir şey değildir ki," derdi. "Mutluluk da
mutsuzluk gibi anlıktır."

Ben hiç anlayamazdım, öyle olmasın isterdim;
o işe gider gitmez albümlerini saçar döker, fotoğ-
raflarından fışkıran sevgi dolu çocuk bakışlarını
inceler, gazetelerdeki burcunu okur, magazin say-
falarında yer alan kadın erkek tablolarından –ne-
den magazin sayfalarında olurdu ki bu yazılar, İh-
san ne kadar öğretmiş olsa da 'uzlaşmaz çeliş-
me'nin ne olduğunu, yine de en çok kadın ve er-
keğin çelişmesi gibi gelirdi bana hayatın sırrı– an-
lamaya çalışırdım İhsan'ın duygularını. Neden hiç
söylemezdi acaba?

Hiç anlamıyorum, insanlar neden büyüdükçe
özgür kılamıyorlar kendilerini, bin bir çeşit ne-
denler sıralıyor, ne sevgilerini ne de sevgisizlikleri-
ni dile getirebiliyor, asla çocuklar ve hayvanlar gi-
bi inandırıcı olamıyorlar; neden böyle, hiç anlamı-
yorum ben.

İhsan hiç belli edemezdi sevgisini, bana şaşardı: "Nasıl böyle olabiliyorsun anlamıyorum; hiçbir şeyin nedenini düşünmüyorsun, eminim ki beni neden sevmiş olduğunu bile bilmiyorsundur!"

Hiç ses etmezdim ben, sevgimi nasıl açıklayacağımı bilmezdim, sevginin akli mı olurmuş allaşkına, "Bilmem, öyle işte!" derdim, susardım.

Nasıl da ciddi, nasıl da inandırıcı; bana bakışlarında hiç görmediğim özlemi de görüyorum şu anda, yüreğinin parça parça oluşu bana dokunurken... Aşk akli sevmez İhsan!

Bütün arkadaşlarını toplamış bugün, benim için; benim de arkadaşlarım sayılırlar ama değil mi, İhsan'ın arkadaşları benim de arkadaşlarım sayılır; iyi ama neden gidiyorlar tek tek, yemeklerin bile bitirmediler henüz, erken değil mi, biraz daha kalamazlar mıydı sanki? Ah evet, yağmur yağdı yağacak; çocuklar da var, haklılar, ben istemesem de ayrılma zamanı geldi sayılır.

Tören bitti.

Ayrılıyorlar birer birer kırdan; masaları kaldırıyorlar, kapacak, sandalyeler; İhsan da gidiyor, Ekrem'in kolunda o, son bir kez dönüp bakıyor, çiçekler ve son bakışları kalacak bana.

Hepsi gitti. İhsan da. İşte ilk yağmur damlası şimdi düştü toprağa. Aktı toprağın arasından, sızdı, koluma değin uzandı; bir an ürperdim sanki. Mis gibi toprak kokusu sardı her yanı; sonra da sessizlik ve geceden de koyu bir karanlık içimi.

Artık hiç kimse sesimi duyamayacak; bir önemi de kalmadı zaten, hiçbir zaman duymadılar ki, İhsan bile!

AĞLA SEVGİLİM!

Ağlıyordu ve ben yüzünü seviyordum onun, kocaman avuçlarım, alnına dokunuyordum yalnızca. O, her dokunuşumda benden uzaklaşarak suskun, gözyaşları; ipince iniyor, burnuyla yanağının birleştiği çizgiden süzülerek çenesinde eriyip kayboluyor, öyle, sessiz, sabahın odaya doldurduğu serinliğe denk düşen, bütün geceyi kaplayan , bir insanın bir insanda dayanamayacağı tek şey olan kederle ağlıyordu.

Ben tekrar tekrar dokunuyordum yüzüne, biraz daha uzağına düşeceğimi bile bile, hüznle eğdiği gözlerine bakabilmek için kocaman ellerimde kaybolan yüzünü yüzüme doğru kaldırıyordum ısrarla; kirpikleri ıslaktı, parlıyordu. Bir yandan da mırıldanıyordum içimden; kederinin kendini bana en yakın kıldığı şu anda bitmesini istemeyerek, onun bundan haberli olduğumu bilmediğini bilerek, bana en yakın olduğu şu anda, beni kendisinin dışında tutmasından doğan çaresizlikle "Ağ-la," diyordum, "Ağla n'olur!"

Biliyordum, çünkü birazdan kalkıp banyoya gidecek, ağzını burnunu yıkayacak, avuç avuç yü-

züne çarptığı suyla kendisinden doğduğunu düşündüğü kederimi hafifletmeye çalışacaktı benim de, yalnızca kendi kederi sayarak bunu, bana geçmesini istemeyerek, biliyordum.

O, yere eğdiği ıslak kirpikleri parlarken, ağlarken, çaresiz kalıyordum ben; beceremeyeceğini bildiğimden onun, kendi kederimin ona ilişkin bir yetmezlikten olmadığını bildiğimden; onun birazdan gözyaşlarını sileceğini, sonra banyoya gideceğini, sonra da bacaklarından sızan spermleri, kadınlığına sıvaşmış canlılığı avuç avuç çarptığı soğuk suyla yıkayıp yok ederken, benim ona acıyla ulaştırdığım 'hayat'ın kendi ölümüm olduğunu bilemeyeceğimden... Ben kendimle kalıp o banyoda yıkanırken, en çok su şıkırtılarını dikkatle dinlerken, ağladığı andaki kederine ne denli ait olsam da artık, biliyorum ki suyla buluşan canlılığın hızla ölüşü, onun bilincinde olmayan bir gaddarlık gibi gelecek bana; soğukkanlılık gibi, sokaktaki gerçeklik gibi, bize ait değil gibi.

Kendini yeniden böyle kurmaya kalkışması bana ait olmayacak artık, biliyorum. Şu anda ne kadar uzağında olduğumu duyup düşünse de ve her insan kadar yaşadığı kederin yalnızca kendine ait olduğunu sansa da, en çok da bu duyguyla farklı ve yalnız saysa da kendini, ah bilemeyecek, hiç olmadığım kadar ona ait olduğumu, az önce o öylece sessiz ağlarken kendimi ilk kez yalnız saymadığımı bilemeyecek...

Ah sevgilim, hep dışımızda varolduğunu sandığımız gerçeklikle kuramayız kendimizi. Öyle

değil, öyle değil sevgilim; daha cesur olarak, ürkmeden bu ağır kederden, ta içimize kadar sokulup kendimizin, hatta bizi sağaltacağını sandığın gerçekliği kovarak kapının dışına, gitgide içimizde büyüyen sonsuz kederle sevişebiliriz biz artık; birbirimizden ve kederimizden başka sığınacak neyiz olabilir ki!

Ağlamanı istiyorum, ağla n'olur, beni ve kederi terk etmeni istemiyorum; gözyaşların sarsın bizi, akıp gitsin, bir tek bizim yalnızlığımızı sarsın ve kaldır başını yüzüme bak n'olursun!

Hayır, kalktı ve banyoya gitti. Su şıkırtıları geliyor içerden. Yüzünü yıkıyor, avuç avuç çarpıyor yüzüne, ağzını burnunu... Sonra sesler kesildi bir an ve biliyorum şimdi de bacaklarını, kadınlığını... Sifonu çekecek birazdan, sonra aynanın karşısında uzun uzun yüzüne bakacak; şişmiş gözlerine, belki de kadınların kendilerini tanımlarının nedeni olan aynası içinden izleyip kendini, onu yorup bezdiren irinini söküp alacak oradan, içinin derinliklerine bakacak aynada ve kremler, fondötenler, rujlar sürecektir yüzüne. En sonra da saçını başını toplaması, gerçekliğe denk düşen bir beceri gibi gelecek ona; benim için de böylesinin uygun olduğunu varsayarak, belki bir an bakıp bana, hiçbir şey söylemeden, herkesin herkes kadar herkesleştigi kalabalıklara karışmak üzere giyinip yavaşça kapıyı çekip çıkacak, bense öylece duracağım.

Çıktı.

Şimdi otobüslerde dolmuşlarda artık; gazeteciye uğramayı, gördüğü tanıdıklarıyla durup konuş-

mayı, hal hatır sormayı, telefon etmeyi, kopçası kopan ayakkabısını onartmayı, dışçıyle randevusunu, onu kedersiz günlerinin masumluğuna taşıyan film afişlerine bakmayı, sonra da akşam dönüşlerinde süpermarketlerden, raflardan raflara, paketler kutular taşımayı bu hayata dayanma gücü sayacak, rüyada gibi duysa da kendini, dolaşıp duracak sokakların günlük hayatında, öyle sayarak.

Ben durduğum yerden izledim onu. Rüyada gibi dolaştığını gördüm, yalan değil; kalabalıklar arasında ötekilerden hiç başka biri değilken o, yine de önce onu fark ederek, çantasında ucu dışarı çıkmış kıvrılmış gazetesini; sonra telefon kulübesinde; sonra 'Diş Doktoru' levhasının altında beklediğim sağlık sitesinde; hani kopçası kopan ayakkabısını onartırken; girdiği çarşının eciş bücüş sokaklarında ve sinemanın ışıltılı afişlerine bakarken; en çok afişlerin önünde oyalanırken -ikircikliydi- hep izledim onu. Yüzü hiçbir anlam taşımazken içindeki kederi bir ben fark ettim. Ne dışçisi, ne reyon görevlisi kızlar, ne de çarşı içlerinde bir omuzla onu sarsalayan delikanlı...

Bir ben fark ettim; ölümün bizi ortaklaştırdığı kederin artık bize değil herkesin kendine kaldığını, artık onun benden yana olmadığını, bundan böyleki yaşamına hiçbir anlam yüklemese de yalnızca kendi günlük hayatından yana bir seçim yaptığını, artık aşkın ve ölümün benzeştiği yerde olmadığını fark ettim.

Yine de dayanamadım; birlikte yaşadığımız kederin bizi ayrıcalıklı kıldığı sırra güvenerek so-

kuldum yanına ve yüzüne dikkatle baktım. Yüzünde hiçbir anlam yoktu; raflardan raflara, paketlerden paketlere uzanıyor, paketlerin son kullanma tarihlerine dikkatle bakıyor, parasını sayıyor, torbalar taşıyordu. Bana ve kendine haksızlık yapıyordu; aşkımızın ölümlerimizden beslendiğini anlamaktan ürküyor, -aşkı ölüm nedeniyle istemedik mi biz, ölümler barındıran bir hayat diye dilemedik mi?- kendini, hayvansal bir güdüyle ölüme baş kaldıran hücrelerine terk ediyor, teslim oluyor, aşkı ehlileştiriyordu.

Yanına sokulup "Yapma," dedim fısıltıyla.

"Yapma bunu!"

Ürktü, şaşırdı, tanımadı beni; hatta "Anlamadım, ne dediğinizi anlayamadım," dedi.

Ben yineledim,

"Bunu yapma!"

Bu kez korktu,

"Ne söylediğinizi anlamıyorum," diyerek yabancı kıldı beni.

"Sizi tanıyor muyum acaba?" diye şaşırarak sordu.

O anda dehşete kapıldım ben.

Hemen uzaklaştım yanından; hatta özür bile diledim:

"Bağışlayın lütfen, sanırım bir yanlışlık oldu. Sanırım sizi bir başkasına benzettim."

Hemen uzaklaştım yanından; yine de dönüp son bir kez bakmadan edemedim: İnanılmaz bir şey, daha önce hiç görmediğim, hiç tanımadığım birisiydi; haklıydı!

O anda yaşadığım aşkın ve kederin yalnızca bana ait olduğunu anladım; kendi başıma kaldığımı, onun hiçbir zaman olmamış olduğunu, böyle birini hiç tanımamış olduğumu!

Paketler arasında bana şaşkın bakakalan o yabancı insandan utanarak çıktım dışarı. İçimi saran utanç ve umutsuzlukla yalnızca ondan değil, bütün eskimiş zamanlarımdan kaçarak uzaklaştım.

Ben de onu terk ettim böylece.

"Ah aşk, gelseydin eğer, ey tanrım inanacaktım sana!"

Öyle mırıldandım orada.

Güneş hiç doğmamış gibi karanlık yeniden sardı odayı. Hiç ölünmemiş, hiç doğulmamış gibi bir an taş kesti oda. Sonra hızla bastıran karanlıkla eşyalar gölgelenip kıpırdandı.

Yattığım yerde gölgeme eklenip kıpırdandım ben de; giyindim, kaç zamandır uzanıp kalmış olduğum yatağın içinde, çarşafın kırışıklıkları arasında kendime ait ıslaklığı aradım, üzerine pikeyi örttüm, kapıyı çektim.

Kalabalıklara karışıp kimsesizleştirdim kendimi.

AŞK

Pır uçu sözlerim, öyle yukarılarda, uzaklarda kaybolunca, sus pus kalınca, ne varsa anlattı bana; bense derviş gülümsemesiyle dinlerken; hangi anlattıkları, masada tık tık muzip parmağa; sesiyle bir inip çıkan roman kaşlara; meraklı böcek gibi tarayan masayı ıpışık gözlere; ne yalan söylemeli, gizlemeye çalışsa da derisinin altında sabırla –özenle belki– biriktirdiği şehveti ele veren hani o kabaran burun deliklerine...

Öyle işte!

Aşk ayrıntıda, pekâlâ bilirken bunu; gidip de sessiz kıyılarda dolaşırken; gökte meraklanırken, orada yıldızların yanında; yalnız gecelerimde; beklerken; ne olacağını bilseydi insanoğlu dayanabilir miydi, önceden önceden ölüverirdi, kendi kendime konuşurken; tabii ona âşıktım, olabilirdim yani!

O böyle pürtelaş, beni de unutmuş ve dünyanın sonu gelmiş sanırken hep, "Ey kalbim," diyordum, "Ey kalbim, yorgun ve yoksun, benden habersiz niye ışıklı mışıklı kıldın şimdi gözlerimi,

üstelik hiç yoktan; ben de o gibi, dünyanın sonu gelmiş sanırken aşkla..."

Bildiğim için yanıtını, hemen kalbimin yerine geçip "Aklına sor bunları," diyordum. Diyordum ki, aklım da hemencecik bana, "Tembel, hem de fersiz hayatında, bu hayatın hemen arka yüzünde, içinde, yabancı ve senden habersiz bir sen istiyorsun, değil mi?" desin, hıznır!

Sorsun, ben zaten kaç zamandır aklımdan bıkkın, akıl olursa aşk olmaz'ı çoktan bilerek, gide gide yorgun kalbime yaslanıyordum ve istiyordum ki, kalbim unutturup beni bana, o çocuk, ah o öyle anlatıp dururken, eklensem ben de onun dünyasının sonuna ve böylece birlikte gezinsek kıyıda, gökte, orada, burada; hiç yaşamamış olup da eskiden, masum suçuyla kışkırtılsam onun, ölsüm!

Biz işte öyle konuşup duruyorduk; ben benim, en çok bana ihtiyacım olduğunu bile bile, hiç bilmiyormuş gibi bunu, nasıl bilirim ki, aklımı kovmuş masadan öteye, sağ elinin dört parmağıyla saçlarını arkaya iterken; yine de üç-beş tel –hayır altı– kâkül olup dökülürken alnına; dudağının sağ ucunu dişlerken; –düşünürken– bilinmezi bilmeye çalışırken; benim de sözlerimi uçurup saça döke konuşurken; bunca ayrıntısının aşk olacağını bilmez miyim kalbimde? Bu suçun ne kadar tanığı olacaksa çevremde, avaz avaz ve bağırarak cesareti, cesaretimle aşka inancımı kanıtlamak istemez miyim; nasıl bilsin?

Biz öyle konuşup duruyorduk; ölüme meydan okuma olan aşkın, neden ölüme meydan oku-

ma olduğunu hiç sormadan, aklına hiç getirmeden onun, ölüm pervasızca cepte taşınmadan aşka da haksızlık yapılmaz mı acaba diyerek ve hemen, öyle sorunca kendime, bu kez de utanç duyuyordum ölümden ürkenler adına.

Kıyıda, martılarla oturan balıkçının yanında bir kez; sonra ufku git gide benden kaçan bozkır ovada; toz, sarı ve kavaklardan oluşan direklerdi ova yalnızca, bir kez de, tuhaf, ama anlatayım, aşkın tam da öteki yüzünde ölümü bulunca; şaşarak, pazar günüydü, bütün ayrıntılar belleğimde, sabahın ilk saatleri, serin, tam da sözün üstten okunduğu haliyle ölesiye isterken aşkı, orada, en çok, ölüm içimdeydi benim. Böyle yakınında, yanında durunca ölümün, istesem de bütün aşklar kaçıcıdır benden demiştim.

El yordamıydı benimki, önceden bilmediğim; her şeyin tersi kendisidir, aşk da bir ölüm: Yeryüzünün ilk ve son gerçeği! Tek başına kalınca, zaten 'ben'den oluşmuyor mu dünya, tek başına ölüp tek başına âşık olmaz mıyım hep? Kim demiş ölüm meymdan okumadır aşk, ben seni ölüm kadar seviyorum aşk!

Kalbim değil, aklım suskundu, yalnızca dinledim onu; o, öyle ya, kalkıp gitti sonra. Pır, uçtu sözlerim benim de...

Gitsin; hep yalnız ölürüm ben!

UYKU

Yan döndüm.
Bacaklarım üst üste. Dizimin oyuğunu
ötekine denk getirdim. Sertliği, birbirine
basan kemiklerin acısını duymadım böylece.

Kolumu boydan boya uzattım. Belimden kal-
çamın üstüne. Dümdüz. Sonra bileğimi çevirdim.
Hafifçe. Sağ elimi yastığın altına, derine, iyice.
Kendimi bıraktım. Bir yığın gergin tel geride.
Duysam da.

Soluğum yavaşladı. Umutlandım. Ağırılığı
duydum, umutlandım. Gömüldüm.

Hayır! Beklemeliydim bunu: Güm güm
güm... Kulağımda kalbimin atışları. Hiç durma-
yan. Başımı... Yastıktaki ağırlığını başımın, taşıyıp
başımı, biraz yana, uzaklaşsa kalbim kulağımdan,
güm güm güm, biraz çevirebilsem başımı.

Korktum: Bozulursa yerleşmem; yastığa gö-
mülen yanağımda, şakağımın altındaki kırıksıklık,
gözümün yarısını kapatan yerde tam, bozulursa?

Güm güm bir boşluk, sonra yine güm güm
güm...

Kaya gibi çevirdim başımı. Başım gibi bir kayaya devirdim. Orada.

Ses durdu. İçimde, derinde kayboldu.

Bekledim. Dinledim. Soluğumu duydum. Düzensiz, düzensiz, düzenli. Yavaşladı. Her sesi dinledim. Dinlemedim, keşke.

Yanağımın burnumla arasındaki nokta. Arından bileğimde. Kolumda. –Bir ben var orada–. Kalçamda da, belimde kaşınan; nokta nokta. Bekledim. Dayanamadım. Belki, hepsi, bir çırpıda. Sonra dururum. Hepsine yetiştim, bir çırpıda; ama yenileri... Öteki kolumda, alnımda, karnımda. Yine.

Ters döndüm. Diz oyuklarımı hemen bulamadım. Tekrar denedim. Buldum. Hayır olmadı.

Bacağımı ötekinin üstünden attım. İyice. Öteye. Yarı yüzüstü. Kasıklarımı yapıştırdım iyice. Yatağa bastırdım. Orada varlığımı duydum. Kıpırdandım, kıpırdandı. Yetinemedim. Eşofmanın lastiğinden çekip düzelttim. Yine yetmedi. Elimi içeri soktum. Belli belirsiz diriliği avuçladım. En çok kendimle uyumak isteyip.

Güm güm güm... Bu kez öteki kulağımda. Elimden bırakmayarak, kalbimden uzaklaştım. Yüzüstü döndüm. Sıktım kendimi. Bıraktım. Hafifleyerek hafifleyip yüzdüm. Kararmaya başladı. Sonra beyazlık.

Gözlerimin dışında uçuştular. Ben içindeymiş gibi gördüm. Belli belirsiz, ışıklar, benekler, karanlıklar. Birbirine ekli hücreler; kayarak, uçuşarak, sekerek. Çarpıp.

Gözkapaklarımın altında, sağa sola yuvarlanan gözlerin varlığını duyuran derinin, o huzursuz kıpırdanışları. Kapalı gözlerimin ardından gördüm. Hücrelere, karanlığa eklendim. Kaydım hep.

O sonra, salınarak belirdi. Puslu. Kaybolarak. Belirsiz beyaz. Saydam olmasını kurguladım.

Uyumuyorum.

Saydamlaştı. Güzel olmasını da. Sapsarı.

Hayır, kapkara bir cin oldu: Masal büyücüsü. Yamru yumru kocaman burun, deli gözler, çatal dişli. Kocaman memeler. Göbeğinde. İrin torbaları.

Uyumuyorum. Varlığımın diriliği yok oldu. Uyumuyorum. Cini kovdum gözümünden.

Sisleri yeniden yardı. Saydam tenini gördüm bu kez.

Dudaklarını. Yüzü yok. Bir yığın karaltı.

Bir yığın insan da geldi. Birlikte merdivene tırmandık. Kule yaptık. Ben yanında durmaya özen gösterdim. Uyumuyorum. Bir an önce sevişsek...

Başladık. Başlayamadık. Bir yığın insan da. Bir kez daha. Kulede insanlar. Her başlayışta uzaklaştı o, hep. Varlığım kocaman.

Yatağa abandım. Boşluk. Boşluk var, noksanlık. Rüyamdan kaçıyor. Belirsiz hep.

Kulağımın memesini kaşıdım. Açıldım. Ağırlık ve karanlık açıldı. O kayboldu.

(Böyle boğuşurken ne zaman uykuya geçtiğimi unutacağım sabah.)

Uyandığımda. Bilinç ne zaman kaybolur, 'İkiz kardeşi ölümün." Uyumalı!

Elimi çektim kendimden. Uyku şimdi iki dünya. Konuşmalı, anlatmalı, yazmalı; sayfa sayfa, paragraflarla.

Yazdım: Önce mektup gibi. Deneme gibi sonra. Bir yığın tümce. En son, monolog. Her şey. Doğru, yanlış; çatışmalar, sözsüz, en sonra anlamsız. Sonunda cinayet romanı, katili bulur gibi.

En sonra iyice anlamsızlaştı. Hiç. Boşuna.

Kalkıp bunu da yazmalı. Unutmadan. Unuturum. Uyuduktan sonra unuturum. Ne zaman uyumuş olduğumu hep unuturum. Kim unutmaz, uyku yarı ölüm.

Öldüm. Yuvarlandım. Parçalandım. Çarpıp öldüm. Karanlık bir hiç.

Sevinip ürktüm. Ölümü öğreneceğim, sevin-dim. Anlatamayacağım ama. Öğrendiğimi bileme-den. Ürktüm. Törenimden kaçtım.

Hayır, ölmedim. Kimseler inanmadı.

Ölmemiş olduğumu mu sandım, ölmüş olduğumu mu; bilmedim, kararsızım. Uyandım. Uy-kuda uyandım. Ölüm hücreleriyle ona direnenler arasında yabancı kaldım; uyku uyanıklık arasında.

Kaç zaman sonra. Bilmiyorum şimdi. Ovalar aşıyorum. Göl, ırmak. Üstünden geçiyorum. Kö-pük, yankılı gürültü. Nadaslı tarlalar, bahçeler. Hep ağaçların üstünden uçarak. Mor, beyaz ağaç-lar. Hep uçarak.

Yorulдум. Gücüm tükendi. Durmak, hemen bir kayaya konmak, devrilip uyumak. Kaya belli, i te, ötede, kır ıl kaya; tam tepede. Konamıyorum. Gücüm yok. D  m yorum, d  ce im. D  mem. Uykudayım, rüyada. Korkmuyorum. bo verip uçtum. Saydam tenli de, sapsarı saçları u  şarak, parmaklarımlın ucunda, serin, benimle geldi. Birlikte u tuk. Artık birlikte uçuyoruz. U tuk a güçlenerek, ferah.

Sonu sonsuzda olan ıslak çimenlerde mi; ya da beyaz deniz ma arasında.  ın  ın çakıl ta larını sürükleyen. Orada sevi sek. Kararsızım. Hep sevi sek ama...

Uyanıyorum. Yeniden, kendimle, varlı ımla, yatağa abanarak. G rebildim yeniden. Havada uçuşan beyaz ete inin altında uzayan beyaz bacaklarına. Gözucuyla. Bacaklarından daha da öteye. Karnına. Memelerine. Pembe, diri, kokan.  i ek. G merek ba ımı arasına.

U uyoruz hep. Parmak uçları tutuyor bizi, havada. De erek. Ba ım memeleri arasında. Daha çok, daha çok.  erlere. Derine. Abanıp bastırıp. Duyuyorum, ucunda. Hemen uçta. Yüzünü istiyorum. Hemen ağzını.

Gözlerimi a ıyorum. Yüzüne bakıyorum: Annem!

Uyuyorum. Uyuyorum. Uyku bu. Rüya. Annem değil o; peki o nerede?

Korkuyorum. Uyanmalıyım. Uyanıyorum. Bilerek nasıl uyanabilirim ama? Öyleyse uyanmıyorum.

Yan döndüm. Terli. Alnım. Dişlerim acıyor. Avuçlarım. Hep terli. Derin nefes aldım. Bir kez daha. Bu nefesi dinlese biri, bu derin nefesimi dinlese, uyuduğumu sanacaktır eminim, bir dinlese biri.

Uyumadım. Hâlâ uyumadım ben. Bütün gece boğuşup sonra uyandığımda sabah, ne zaman uyuduğumu düşünerek hep; biliyorum, uykuya ne zaman geçtiğimi bilemeyeceğim hiç. Ne zaman uyuyacağımı düşünmekten bütün gece, bir türlü uyuyamayacağım.

Kalkmalı. Direnmenin anlamı yok. Kalkıp uyku ilaçlarından. Hadi kalk. Kalkmalıyım.

Kalktım. Bedenim yatakta. Ben kalkıp yan odaya geçtim. Kestirmeden. Duvarın içinden geçip.

İlaçlar çekmecedeyim. Hepsini. Yuvarlak kutuda. Çektim. Kutuda. Tıkır tıkır, tıngırdarak. Hepsini. Çok.

Hepsini. Hepsini. Hepsini alıp sonra bir not yalnızca.

Neden ama, neden bir not? Nota gerek yok.

Varlığım canlandı yeniden. Öyle. Durup dururken. Artık biliyorum. Ölüme direnen hücreler. Varlığım özetliyor.

Ben de özetleyeyim: Yaşanmamış kalan ne?

Nedir beklenen ya da inanç; ümit ne?

Uzun sözler. Hiç gerek yok.

Uykudayım, yine de aradım: Tükenmiş, anlamsızlaşmış. Bitmiş. Bir başkası olarak uyuyorum yalnızca. Bilmediğim, açıklayamadığım şeyler olsa

keşke; işaretler, karanlıklar, bilinmedik bir dil, öteki dünya tanrıları gibi, tanrı gibi.

Kalkıp almalı çekmecedен. Hepsini. Uyumalı. Uykuya ne zaman geçildiğini öğrenemedен. Hiç merak etmeden. Huzurla.

Ayağım. Parmakları. Gerdim. Gerildi, çıtırdadı. Bir kez daha. Varım hâlâ.

Yoruldum. Uyku. Derin bir uyku. Bilincin ötesinde. Hep uyku. Çekmeçede hepsi.

Duvarдан geçtim. Çekmeceyi çekip hepsini aldım. Not yok. Anlamı da. Ben birazdan uyuyacağım.

Sonra uyanacağım. Bunca ilaçla öyle derin, boşalmış ve unutmuş uyuyacağım ki, uyandığımda yenide huzurla uyuyacağım ben.

Bedenim yatakta!

YAZARIN ÖLÜMÜ

C. Pavese'nin anısına.

"Çoğu zaman iyi bir ölüm, en iyi hayat hikâyesidir."

Johann Günther.

Bir daha asla bir öyküm olmayacak, yazılmayacak!

O öldü, intihar etti çünkü.

Anlatmalı mıyım, bilmiyorum!

Söze nereden başlayacağımı bilmiyorum; öleli üç gün oldu ve üç gündür gece gündüz yanında beklerken onun, inanamayıp bir seğirme, bir kıpırtı umarken yüzünde, hep aynı soruyu sordum kendime: anlatmalı mıyım?

İntiharı asla şaşırtmadı beni, bunu biliyorduk, ikimiz de. Belki de bir tek, ikimiz...

Hayır şaşırmış değilim, kaçınılmazdı bu. Yazgı gibi değil, böyle bitmesi gereken kurgu bir öyküydü sanki yaşamı, başka türlü olamazdı; çünkü öykü öyleydi.

Açıkçası, üç gün boyunca gözlerimi ayıramadığım cansız bedeni ile bu bedenden ağır ağır yükselen kederli ruhu beni şaşırtmadı. Bunun kaçınılmaz olduğunu bilmiş olsam da, hep bir başka zamana, bilmediğim bir zamana ait diyerek ötelemiş olsam da, bugün yarın, gün saya saya eninde sonunda karşılaşacağım bu sonucun, şimdi, işte böyle birden karşımda gerçek oluvermesinden irkilmiştim tabii; ama hiç şaşırmadım. Hatta bir kıpırtı, bir seğirme beklerken yüzünde, birden açıp gözlerini ve hep kederini örttüğü alaylı gülümsemesiyle ‘Nasıl, iyi bir hikâye değil mi?’ demesini bekledim, her zamanki oyunlarımızdan farklı görünse de, bunu bile bekledim, ama şaşırmadım.

Üstelik öyle de olmadı. Kolu bir kez titredikten sonra yana düştü, gözleri hepten kapandı, dudakları kıvrıldı. Son kez kirpiklerinde bir kıpırtı, sonra kalbi ne kadar atıyor olsa da ve bu yüzden bu anlarını ne kadar merakla gözlüyor olsa da, duyduklarını, tabii ki hep heyecanla beklediği son duygularını anlatamadan yavaşça söndü.

Ben ürkmüyor, şaşırmıyordum; iyice sokulup yanına yüzüne bakıyor, elimi kalbine bastırıyor, titreyerek verdiği nefesinden sonra kalbinin hâlâ attığını duyuyordum. Nefes almıyordu.

Parmaklarımın ucunda git gide duyulmaz olan kalp atışlarını dinlemiş, atışlar uzaklaştıkça parmaklarımı iyice bastırmış, sonunda bu atışlar uzaklaştıkça parmaklarımı iyice bastırmış, sonunda bu atışlar da duyulmaz olunca, ‘Artık düşünce de kayboldu,’ deyip bir adım geriye çekilerek ve-

dalaşmıştım onunla. Duyguları kaç zaman sonra sona ermişti, saniyeler; ama an uzundu. Bu anlarını, bir çok ânı gibi yine birlikte yaşamıştım onunla.

Kararsızlık çekmiştim, hâlâ da çekiyorum; anlatmalı mıyım acaba? Oldukça tuhaf görünse, inandırıcı gelmese, yadırgatsa, şaşırtsa, olsa olsa yine de bir öykü bu diye düşünülse, ürkülse, hatta böyle düşünülüp uzak durulsa bile bu öyküden, olup biten her şeyi anlatmak zorunda olduğumu biliyorum, üç gün boyunca çektiğim kararsızlıkları yenip anlatmak zorunda olduğumu; tuhaf görünse de...

Anlatacaklarımın hepsi gerçektir; yer, zaman, olay ve kişilerin hepsi gerçek! Hepsini adlı adınca ve hiçbir şeyi gizleyip saklamadan anlatacağım, olduğu gibi; bütün insanların bilmek isteyip de bir türlü öğrenemedikleri bir sır gibi! Bir sır olmasa da, bir an bile tersini düşünmediğimden, mutlak doğru saydığım, bütün varlığımla peşinde koşup ölesiye bir tutkuyla aradığım hayalin, bir gün, birden bana ait bir gerçeklikle belirivermesi, bana ait oluvermesi korku verdiğinden; duyduğum düş kırıklığını, düş kırıklığının da ötesinde kapıldığım paniği paylaşmadan yaşamamın katlanılmaz olacağından... Yalnızca bir hayal iken, bir hayalin peşinde koşarken hayatıma anlam veren bu tutkunun yok oluvermesi, sonsuza değin böyle yaşayacağımı bilmek dayanılmaz oldu. Midas söylencesi'ndeki gibi (kurgu bir öykü olmadığını, her şeyi adlı adınca anacağımı söylemiştim) otlara, sazlara

haykırmanın yetmeyeceğini, bu sırla yaşamayı öğrenmek gerektiğini anladım. Paylaşmak gerektiğini...

Onun ölümüyle öğrendiklerim, yalnızca ona da ait değil, bu kez bana ait, benim olan, benim gibi olan bütün kahramanlara ait bir yazgının sırrı sanki; bu yüzden anlatacağım, bu kez ben onu anlatacağım, olup bitenleri ve ilk kez onu!

Hiç böyle bir hakkım olmamıştı, olamazdı. O istemediği sürece hiç konuşmadım, devinmedim, parmağımın ucunu bile oynatamadım. Bir bakıma tutsağı idim; onun izin verdiği sürece gülüp konuşan, işler güçler edinip bu dünyada, her yeryüzü insanı gibi dövüşüp sevişen, hiç ölmeyecek gibi ve o istediği için mutluluklar çıkararak bundan, kocaman amaçlarımın peşinde bir o yana bir bu yana, ne yazık ki o farkına bile varmadan yazgımın dehşetine, ipleri çekilmedikçe kımıldamayan bir kukla yalnızlığıyla, yalnızca onun istediği sürece yaşadım. Şimdi ilk kez, ondan bağımsız varolup onu anlatacağım. Yıllar boyu yaşadığım karanlık dehşetlerin küf kokulu dolambaçlarından, kaç hayalin kaybolduğu ölü düşlerden ve bileklerimde yaralarıyla hâlâ içimi de kanatan prangalarımın kurtulurken, ulaşıp yanınıza, bir tanrı gibi kendi kendime varolarak, şimdi bütün kahramanlarının toplamı tek bir kahraman olarak ve ilk kez ondan bağımsız, özgür Spartaküs kadar güçlü ve kimlikli doğuyorum. İşte şimdi ilk kez kendi adıma konuşarak, bir öykü kahramanı olmadan, belki de bütün öykülerin kahramanı olarak, şimdiye değin

bildiğim bütün sırlarını sizinle paylaşmak için varoluyorum; sıyrılıp ondan, bir hayal olmaktan çıkarak, ete kemiğe bürünüyorum.

Hayır, hiç şaşırmadım. Onun intihar edeceğini biliyordum, ikimiz de biliyorduk; belki başkaları da. Davranışlarından, konuşmalarından, öteki öykülerinden, –son öyküsünde artık yan odanın duvarını aşmış, çekmeceye ulaşmıştı, uykuda olsa da– en önce, bana yaşattıklarından ötürü biliyordum. Doğru, kimi zaman ikircikleniyordum, sanki öykünüyormuş ya da yalnızca öykü içinmiş gibi geliyordu. Öyle olmadığını bilsem de, yalnızca kendi öyküsü için olduğunu bilsem de... Kimi zaman aşk için, aşkla severken bütün yeryüzünü, beni büyüdü bir sözcük kılıp sanki, kırlara ovalara saldıığında, ben öyle kayaların üstünde ak martı, ovaları aşan mor bulut, kedersiz rüzgâr ya da öyle işte, sevinçle uçup giden bir kırböceği olduğumda, doğrusu yine kuşkulanıyordum, "Hiçbir zaman özgürleşemeyecek," diyordum, "Her şeyi bir başka şey için yapıyor sanki, kendisi için değil!"

Öyle değildi tabii; zamanı, hep öteki bir zamana ait saydığımdan, bu sonucu bir bilgi olarak bilincimde tuttuğumdan, ölümüyle karşılaşınca neler duyacağımı bilmediğimden, bilmek istemediğimden belki de!

O ise bunu neden yapacağını biliyordu; nede-nini değil, nasıl yapacağını düşünüyordu ve ne zaman... Kaçınılmaz bir sonuç, bir yazgı değil, bilmez miyim, aradığı huzuru bulmak için kayıp ale-

me doğru çıktığı coşkulu bir yolculuktan onun için, hep biliyordum.

Şimdi anlayabiliyorum ki, ondan çok kendime acıyacaktım, haksızlığın bana, bütün öykü kahramanlarına yapılmış olduğunu asla öğrenemediklerinden, kimsenin, hatta hiçbir yazarın bu haksızlığın ne anlama geldiğini bilmemiş –ne kadar şaşırtıcı– olmasından, işte benim de bunu ancak onun ölümüyle öğrenmiş olmamdan, içim acıyarak acıyacaktım kendime, biz ölümsüzlere...

Ben onun öykü kahramanıydım!

Yazarım üç gün önce intihar etti. Kleist gibi şanslı değildi. (Gerçek bir olayı, gerçek adlarla anlatacağımı söylemiştim, Alman şair Kleist'den söz ediyorum.) Kleist de beklemiş, kendine eşlik edecek bir kadın aramıştı yıllarca; nişanlısına, kız kardeşi Ulrike'ye, Maria von Kleist'e, önüne çıkan her kadına birlikte ölmek için yalvarmıştı. En güzel şiirini ise, onunla birlikte ölmeyi kabul eden kadını bulduğu zaman yazmıştı:

"Şimdi, hepten benimsin ey ölümsüzlük!

Gözlerimin bağından ışıldıyorsun bana

Bin kat güneşlerin parlaklığını.

Kanatlarım büyüyor iki omzumda,

Sessiz göklerde ruhum uçuyor;

Ve aynı bir gemi gibi, rüzgârın nefesiyle kaçırılmış,

Canlı liman şehrinin batışını görüyor,

Böyle batıp gidiyor bütün hayatım alacakanlıkta:

*Şimdi renkleri, şekilleri henüz ayırdediyorum,
İşte şimdi bütün o sis aşağılarda."*

Yazarımın, yaşadığı o âna değin hayal olarak kalmak zorunda olan benden başka kimsesi yoktu yanında! Kleist kadınıyla, bir anda, tabanca kurşunlarıyla...

Benim yazarım öyle yapmadı, yıllarca yol yordam bulmak için bekledi; yavaş, duyarak, bile rek yaşayacağı bir ölüm aradı kendine. Ne kendini asmayı, ne tutup boşluğa fırlatmayı, ne uyku ilaçlarını, ne bileklerini kesmeyi, ne boğulmayı, ne de havagazını... Tabancayı ise hiç sindiremedi içine. Bir enjeksiyonla damardan verilecek hava kabarcığını hep küçümsedi. Her öyküde başka bir yol denedi, onlarca öyküyü yarıda bıraktı; hep ölümü yazdıysa da asla intiharı yazmadı ve ben bu yüzden varoldum hep! Her birini tek tek yaşadım. Beni kılıktan kılığa soktuğu öykülerinde; kimi zaman İhsan Bey, kimi zaman İhsan Beyin karısı olup olup öldüm. Her seferinde ölümü yaşadım, ölüp ölüp yeniden yaşadım. Issızlaştım, dağın ucunda taş olup yaşadım; kuş olup kanat çırpıttım; tarih oldum, acılar yaşadım, çarşı içlerinde, sokak aralarında; rüzgâr oldum, bulut oldum, bulut olup göklere yağdım; yağıp yağıp yeniden bulut oldum da yeniden yaşadım; ölüm var diye diye, ölümsüzlüğün ayrıcalığıyla, coşkuyla, şarkılarla...

Yazarım ise intihar etti; şaşırmadım, ama bir daha öykümün yazılmayacağını anladım, yeniden

yaşamayacağımı; bu yüzden anlatmalıyım, anlatıklarımın hepsi gerçek!

Her intihar öyküsü eksiktir; bir kez kendimi, yarım kalan öyküsünde, daha önce hiçbir öyküde karşılaşmadığım, hiç tanımadığım bir kadının yanında bulduğumda anlamıştım, tamamlanmadığından öykü... Şöyleydi:

"Görüntüsü, yer yatağının hemen ucunda duran pirinç gövdeli eski gece lambasının duvara vuran ölgün ışığında ötekisine karışmış gölgesiyle başkalaşıyor, sevişmenin çıplak duvarda salınan devinimleriyle üst üste çoğalan başlar, kollar, bacaklarla bır büyüyüp bir küçülüyordu.

Ter içindeydi. Alnından, saçlarının diplerinden başlayarak bütün gece sırtına, beline, kasıklarına sıvaşan terle, terin gözlerine dolan tuz tadını hep duyarak, yorgun ve ıpslak.

Bir an durmuştu; orada bir an, duvarda sekip dağılan, bulanıp dalgalanan, hatta git gide ondan bağımsız devinen ya da ona öyle geldiğini sandığı gölgeler durulmuş, saydam bir suyun derinliklerinde titreyen çocuk yüzüyle göz göze gelmişti. Terli, çıplak ve ağlamış...

Bir an durmuş, soluğuna yetişemeyip düzensiz inip çıkan karnının boşalan bir torba gibi sönen son atışlarını dinlemiş, biraz korkarak, avutarak kendini, en çok da izin vermek istemeyerek bu görüntülere, soluğunu dinlemişti. Belli belirsiz nefesi uyku nefesiydi. Uyumuyordu, hafifçe yan dönüp sağ kolunu onun göğsüne, boynuna atmıştı. Baştan sona tekrarlayarak bu sevişmeyi, her bir ânı gözünün önüne ge-

tirerek, yalnızca terin kokusunu belleğine kazımaya çalışarak, duvardaki görüntülerden uzaklaşmaya çalışmıştı. Yalnızca terin şehvet kokusu... Ter, onda kalacak olan tek şey! Ateşlenip yattığı, ateşin onu ürkütücü hayallere salıp denizötesi serüvenlere attığı, denizin ortasında, en çalkantılı yerinde , dumanlı anaforlardan çıkan ürkünç yarattığın paniğiyle, korkuyla, dişleriyle yolduğu desenli battaniyenin renkli tüyleri şimdi belleğinde, ter ve battaniyenin tüyleri yalnızca; belleğinde kalan tek şey! Hastalansa, kırk derece ateşle yatsa, ateşin tüm bedenini saran uyuşturucusuyla ve bütün zorunluluklardan kurtularak uyusa yeniden; unutup gitse..."

Unuttum ben de, terastan görünüyordu belki de, yıllanmış çam ağaçları, sonra ağaçların bittiği yerde bahçeyi çevreleyen duvar ve duvarın ardında sokaklar, evler, deniz; ötelerde, artık terastan görünmeyen yerlerde... Bir tünel kazarak aşıp gidecek duvarı, gizlice. Ağzının içi tüy, küf ve ter içinde her yanı... Sirkeli tülbentin ekşi kokusu... Kuruyan tülbenti değiştiren, ateşini yoklayıp dil döken ise hep o: "Bunu içersen çabucacık iyileşirsin."

Sahi bir de Canan, evet, iyice hatırlıyorum şimdi, hani tüylü ceket giyen, kırmızı şişman yanaklı, hangisi göster bakiim, işte orada, şu merdivenlerden koşarak inen, Canan merdivenlerden koşmadan in çocuğum bir yerini inciteceksin, onu öpebilir miyim anne, Canan hadi sen arkadaşlarının yanına git bakiim, ama anne...

Evet hatırlıyorum. O günleri biliyorum; sıradan bir kahraman değilim ben!

"İyice dönüp sarıldı ona; yüzünü boynuna gömüp saklayarak ve gömülüp içinde erimek, yok olup gitmek isteyerek, borçluluk duyarak ona. Şimdi o, hiç sormadan, hiç konuşmadan kalkıp giyinse ve kapıyı çekip çıkarsa, yalnızca kilidin tıkırtısını bırakarak arkasında, arkasında yalnızca bir boşluk bırakıp. Böylece özleyebilse, bıraktığı boşluğa ondan habersiz, onu yerleştirip özleyebilse onu; kokusunu, saçlarını, ıslaklığını.

Kolunu çekti. Dirseğinin üzerinde yükselip yüzüne baktı. 'Keşke seni özleyebilseydim,' dedi. 'Artık kımseyi özlemiyorum.' Sonra da ekledi: 'Adını bile bilmüyorum.'

Hiçbir şey hatırlamıyorsun, öyle mi?"

'Hayır.'

'Önemi yok...'"

Böyle bir ilişki hiç de inandırıcı gözükmüyor, olsa olsa öykülerde olur, ama bu da bir öyküydü zaten, hiç tamamlanmayan, yarım kalacak olan... **Z**aten Klesit, Maria ile gerçek yaşamında da hiç sevişmemişti. Karoline von Schiller ise, –Kleist onu hiç tanımadı, birlikte ölmek için ısrarlı mektuplar yazdı sadece– kilidin tıkırtısıyla birlikte ardında bıraktığı boşluğu asla öğrenemedi. 'Önemi yok'tu gerçekten.

Benim yazarım ise, cıvılcıplak soyunup uçsuz bucaksız dağların koyuklarında, karların içine gömmüştü kendini; yanında bir hayal olan Maria... Kleist sayıp kendini, yine de Kleist'e inat, ka-

rın bedenini kendinden uzaklaştıran uyuşturucusuyla okşamıştı Maria'yı; belki de her orgazmın, uyku gibi yarı ölüm olduğunu biliyordu. Belleğine kazınmış en görkemli sevişmenin, tersine, en mutsuz anında olduğunu, hep ölüme çağıran hücrelerinin gücüyle seviştiğini...

Ağırlaşan gözkapaklarını son bir çaba ile açıp... Hayır öyle olmamıştı; kirkiklerinin gölgelelendirdiği hüzünlü gözleri ışıldamamış, "Nasıl, iyi bir hikâye değil mi?" diye sormamış, benimle muzip oyunlarından birini oynamamıştı artık! Yazdığı her intihar öyküsündeki çaresizliğiyle bütün kâğıtları savurmuş, kalemini kırmış, "Hiçbir hayatın, iyi bir ölümden daha iyi bir öyküsü olamaz," deyip karlı dağın uçlarına çıkıp kimsesizleştirmişti kendini.

Ben onunla birlikteydim. Dağların tepesinden gördüğüm; uçsuz bucaksız ovalar, dev bir ayna gibi parlayan deniz, kendi uyruğunda çeledi tepeler, rüzgârla dalgalanan ağaçlar değildi yalnızca; bu yeryüzünden ne gelip geçmişse bir anda aydınlanmış, güçlü ve parlak bir ışıkla –'Tünel' öyküsündeki ışık– dağlar küçülmüş, evler küçülmüş, insanlar küçülmüş, hayatlar küçülmüş, o ışıkla yazarımın ölümü de küçülmüş, önemsizleşmiş, anlamını yitirmişti. Ben o anda, belleğinde onun çocukluk günlerine, saf ve el değmemiş masum günlerine yaptığı yolculuğu da önemsememiştım, "insan büyüdükçe mutsuzlaşır, çocukluğunu bu yüzden özer; büyümenin kültüründen hep kirlendiğinden, ölürken değil yalnızca," diye konuşmamıştım.

Önemi kalmamıştı; anlamıştım ki, bütün yazarlar gibi o da kendinin saymıştı dünyayı, yaşamı değil, kendini önemli sanmıştı.

Ne denli çaresizlikten dolayı böyle sansa da, ne denli savrulan ruhunun uysallaşması için yazdığını varsaysa da, bunca öyküyü hep ölümü yenmek için yazmıştı o da; her yazar gibi ölümsüzlüğü istemiş, o da kendi ölümüyle boğuşmuştu ölesiye, bilmeden.

Yeryüzünde söylenmemiş şiir kalmış mıydı; ya da yazmanın bir önemi? Kleist neden intihar etmişti?

Akşam çökmüştü. Bütün gün, bir o kara çalının yanında, bir o yosun renkli granit taşın ucunda, hemen arkamızdan eğilen çamın iğne yapraklarında parıldayan yakamozlar birer birer sönmüştü. Kar, git gide yüzünü kaplıyordu. Önce kaşları, sakalları, sonra saçları buzlanmaya başladı. Üşümüyordu. Uzaklardaki kayalardan ulaşan rüzgârın uğultusu, birlikte geçirdiğimiz büyük ıssızlıkla yer değiştirirken, benim için de söylenip bitmiş, bilmem kaç zaman sonra bir kütüphane ya da okunup işi bitmiş de elden ele devredilen kitaplar arasında, sahaflarda, belki de saçılıp dağıtılan bir kitaplıktan, üstten, tozlu olan raftan düşen eski bir gazete haberini –ne de özenle saklamış– merak etmesi yüzünden birinin, kimbilir hangi elin dokunmasıyla bilmem, bu öyküyü bir daha ne zaman anlatacağımı bilmediğim yeni bir hayat başlıyordu ya da yalnızca bir sayı olarak kalacak hayat...

Yalnızca bir hayal iken o, peşinde koşarken hayatıma anlam veren ölümsüzlük tutkum sona ermişti. Bir başına kaldığım bu karlı dağın başında şimdi bütün evler, insanlar ve bütün hayatlara özenerek bakıyordum; işlerine güçlerine, dövüşüp sevişmelerine, korkularına inançlarına, aldanışlarına, evet yaşanan bu hayatın bütün aldanışlarına özenerek ve tek bir tanrı gibi kaldığım dağda, yalnızlığın hüznüyle, bu kez öyküsünün tamamlanıp bittiğini fark ediyordum.

Kolu son bir kez titreyerek yana düşmüş, dudakları kıvrılmış, gözleri bütünüyle kapanmıştı. Kalbi ne kadar atıyorsa da son nefesini az önce vermişti. Parmaklarımın ucunda git gide duyulmaz olan kalp atışlarını dinliyordum. Sonra duymaz oldum. Bunca zaman peşinde koştuğu huzuru bulmuştu sonunda.

"Artık bütün duyguları da kayboldu," deyip vedalaştım onunla. Onunla ve kendimle; beni de son kez öldürmüştü.

Artık bir daha öykü anlatamam; bir daha öyküm yazılmayacak!

Kar hâlâ yağıyordu.

*Ocak, 1997
İzmir*

Melih Ergen

TÜNEL

Melih Ergen 'eksiköyküler' diye nitelemiş bu kitaptaki öykülerini. *Fotoğrafın Arka Yüzü* adlı romanıyla ilk kez okur karşısına çıkan *Ergen*, çarpıcı üslubu, zengin betimlemeleri ve dili ustalıkla, kıvrakça kullanımıyla şaşırtmıştı okurunu. Birçok yazarın uzun bir yazarlık serüveni sonunda ulaştığı ustalığı, *Melih Ergen* ilk kitabında yakalamıştı. Bu kez de baştan sona, dikkatinizi bir an bile ayıramadan okuyacağınız öyküler sunuyor bize *Tünel*'de. Belki öyü tünele tamına tam oturmuyor bu yazılanlar, öykü sınırının oldukça dışında, müthiş bir gözlemi, doludizgin bırakılmış duyguları, bilinçdışı etkilenimleri, ruhsal ve zihinsel yolculukları anlatıyor. İmgeler evreninde gezen-gezdiren yazılar bunlar. Yazarın, kitabın başında da dediği gibi, tematik birliği ölüm de olsa, yaşamı sorgulayan, zor olanın yaşamak olduğunu söyleyen öyküler. *Melih Ergen*'in gerçekten şiirsel bir anlayışla kaleme aldığı bu öykülerin her biri, bitirdikten sonra zihinlerde buruk bir tat bırakan, düşündürten, son satıra gelince bitmeyen, dönüp dönüp okumak isteyeceğimiz türden. Yaşamla ölümü ayıran ince çizginin öte yanından, çizginin öte yanını tatmış kişilerin ağzından yazılmış öyküler. Yazar amacına ulaşıyor; her öyküden sonra yazar gibi biz de yaşamı sorgulamaya, ölümü anlamaya başlıyoruz.

Kapakdaki resim: KAZUHIKO SANO

ISBN 975 510-763 0

9 789755 107639 >